HELIKOPTER 14 Nya flygrestriktioner efter fortsatta bullerproblem.

VÄRNPLIKT Målet på 20 procent värnpliktiga kvinnor inte uppnått.

FÖRBUNDSNYTT Digital demokrati på årets förbundsmöte.

nr. 7
2020

OFFICERSTIDNINGEN

För dig som är medlem i Officersförbundet

www.officersforbundet.se

Pilotbrist hot mot flygvapnet

Vid Blekinge flygflottilj, F 17, finns två av flygvapnets stridsflygdivisioner. Men pilotförsörjning har utmaningar med allt fler yngre stridspiloter som lämnar yrket.

Fördjupning: Försvarsmaktens systematiska arbetsmiljöarbete brister.

FOR SWEDISH
LAW ENFORCEMENT

CZ ***BREN 2***
7,62×39 MM

TILLVERKAS I TJECKISKA REPUBLIKEN/EU
PÅVERKAS INTE AV AMERIKANSK EXPORTKONTROLL
ETT PÅLITLIGT VAPEN VID OLIKA HÄNDELSER OCH SITUATIONER

CZ | *For those* ***who know***

WWW.CZUB.CZ

OFFICERSFÖRBUNDET

Förbundsordföranden:

Läs mer! Förbundsnytt hittar du på sidorna 50–54.

»Låt proffsen vara proffs«

Det gick ju fint. Inte så att jag tvivlade innan, men ändå. Officersförbundet har aldrig tidigare genomfört ett förbundsmöte digitalt. Så här dagen efter att förbundsmötet avslutats, ser jag tillbaka på några riktigt viktiga dygn där vi pekat ut kursen mot 2023, men också valt bland annat en ny styrelse. Jag ber å hela styrelsens vägnar tacka för förtroendet vi fått att leda förbundet kommande tre år.

Den 15 december fattar riksdagen beslut om inriktningen av försvaret kommande fem år. Vi som varit med ett tag och upplevt förbandsnedläggning på förbandsnedläggning kan ju knappt tro våra ögon när fem nya regementen och en flottilj återuppstår. I grunden är satsningen positiv: givet det säkerhetspolitiska läget i vårt närområde behöver Sveriges operativa förmåga höjas. Men det är lätt att bli ivrig. Lätt att bländas av de miljarder som tillförs.

»Vi som varit med ett tag och upplevt förbandsnedläggning på förbandsnedläggning kan ju knappt tro våra ögon när fem nya regementen och en flottilj återuppstår.«

SOM ORDFÖRANDE I Officersförbundet gör det mig bekymrad över hur lite förslaget lyfter fram den militära personalen. Visst ska insatsorganisationen öka i volym, från 60 000 till 90 000, men det ska främst ske genom en ökning av antalet värnpliktiga, där erfarna gruppchefer, soldater och sjömän ska ersättas med pliktiga. Det kommer påverka vår förmåga att snabbt kunna möta ett hot. En förutsättning för att utbilda den ökade mängden värnpliktiga är att det finns officerare. Men satsningar på den nyckelkompetensen - ryggraden i den militära organisationen - saknas.

Vi har under en lång period drivit frågan om att Försvarsmakten ska tillföras särskilda resurser för att höja officerslönerna men vi kan konstatera att det dessvärre inte gett något avtryck i propositionen. Det är synd.

Men än är inte det slutliga beslutet fattat i riksdagen. Jag har därför skrivit till försvarsutskottets ledamöter och uppmanat dem att under riksdagsbehandlingen av propositionen tänka efter ett varv till vad gäller frågorna om personalförsörjning, innan det slutliga beslutet tas.

Vi är även inne i sluttampen på den försenade avtalsrörelsen. En avtalsrörelse som är tuffare än på mycket länge.

FÖR EN TID sedan beskrev ett annat fackförbund, SEKO, läget så här i ett utskick till sina medlemmar:

”Det är lätt att tro att de villkor vi vant oss vid och har i dag är en självklarhet. Så är det inte. Om vi inte står upp kommer vi få ett arbetsliv mer likt det vi hade i början av förra seklet”.

En dyster bild som jag i många stycken delar.

Officersförbundets medlemmar har genom åren inte gjort sig kända för att vara aktivister som står på barrikaderna. Tvärtom så passar nog eftertänksamhet, analys och väl avvägda krav och åtgärder i stället bättre in som beskrivning.

Men vi har en hög anslutningsgrad, såväl bland officerare som bland gruppchefer, soldater och sjömän. Det är ett ansvar som vi ska förvalta men också en styrka som vi ska använda. I avtalsrörelsen och inför kommande riksdagsbeslut om vår och Försvarsmaktens framtid.

Det är vi som kan vår profession bäst. Det är vi som vet vad vi behöver för att lyckas. Låt proffsen vara proffs! ●

Håller du med?
Kommentera ledaren på vår Facebooksida.

Stockholm 13 november 2020
Lars Fresker
Förbundsordförande

INNEHÅLL, NR 7 2020:

22

48

» En lycklig utgång av presidentvalet får inte leda till en svensk återgång till försvarspolitisk slapphet «

Annika Nordgen Christensen, försvarspolitisk expert, om Sveriges försvarspolitiska beroende av USA.

10

AKTUELLT

6 | Skärpta flygrestriktioner på helikopter 14 efter ny hörselskada

10 | Historisk satsning på försvaret

12 | Långvarigt arbetsmiljöproblem på A 9: Sju års väntan på markiser

16 | Social kompetens viktigt hos högre officerare

FÖRBANDSBESÖK

22 | Blekinge flygflottilj, F 17

ANALYS

36 | Nödvändigt som officer att vara en förebild

FÖRDJUPNING

38 | Försvarsmaktens systematiska arbetsmiljöarbete

6

52

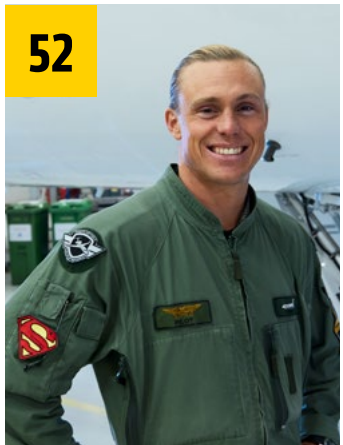

INSÄNT & DEBATT

46 | ”Har Försvarsmakten råd att förlora fler uppdragsspecialister?”

KRÖNIKA

48 | Annika Nordgren Christensen om vårt försvarspolitiska beroende av USA

FÖRBUNDSNYTT

50 | Förbundsmötet 2020

51 | Avtalsrörelsen: Märket satt men förhandlingarna fortsätter

52 | Porträttet: Alexander Skånberg, styrelseledamot i OF F 7

54 | Fråga förbundet: Kan arbetsgivaren ändra beviljad semester?

OMSLAGSFOTO:
Andreas Blomlöf

»Hur ska Försvarsmakten hindra oss från att sluta?«

Flygstridskrafterna har fortsatt prioriterat insats och utbildning före förmågeutveckling, främst på grund av begränsade personella resurser med påföljande behov av rekrytering och utbildning”, står det i Försvarsmaktens årsredovisning för 2019.

Det är en bild som stämmer väl överens med tillvaron på Blekinge flygflottilj, F 17, som jag och fotograf Andreas Blomlöf har besökt till detta nummer av tidningen. Pilotförsörjningen har förvisso varit ett återkommande problemområde under många år och de kommande åren väntar stora pensionsavgångar.

»Att just denna grupp av individer slutar är en ökning jämfört med tidigare.«

Detta påtagliga generationsskifte medför många utmaningar, inte minst vad gäller erfarenhetsöverföringen. ”Kombinationen fler och mer kvalificerade uppgifter och minskande numerär av piloter gör att tiden för att prata flygning, flygerfarenheter, stridsteknik och taktik är mycket knapp på de allra flesta divisioner”, skrev dåvarande chefen för flygbefälsskolan, Jonas Rohlén, i ett inlägg på Flygvapenbloggen 2018 med rubriken ”Top Gun-generationen på väg hem – vem tankar av Iceman innan han går?”.

På F 17 har man det senaste året också upplevt att stridspiloter lämnat yrket relativt tidigt i karriären, efter 10 till 15 år i flygande tjänst. Att just dennna grupp av individer slutar är en ökning jämfört med tidigare.

På flottiljen träffade vi två unga, blivande rotechefer. Även om de trivs väldigt bra på jobbet, så funderar de en del på tiden framåt. ”Säg om 5–10 år, hur ska Försvarsmakten hindra oss från att sluta så som flera av våra kollegor har gjort? Om man är en lärande organisation och inte vill upprepa samma misstag igen så bör man nog fundera över det”, sade de.

Ämnet är givetvis högaktuellt i hela Försvarsmakten. Och onekligen ett brådskande sådant.

Trevlig läsning!

JOSEFINE OWETZ
Chefredaktör

REDAKTION OCH KONTAKT

CHEFREDAKTÖR & ANSVARIG UTGIVARE
Josefine Owetz
070-654 45 00
josefine.owetz@officersforbundet.se

REPORTER & REDAKTÖR
Linda Sundgren
070-820 39 88
linda.sundgren@officersforbundet.se

GRAFISK FORM
Torino
08-400 201 77
mail@torino.se

MEDARBETARE I DETTA NUMMER
Maria Widehed, Andreas Blomlöf, Pär Bäckström, Gerd Eriksson, Johan Alp.

NUMMER 7, 2020
Officerstidningen ges ut av Officersförbundet. Åsikter i artiklar är inte utryck för Officersförbundets policy/uppfattning. För insänt material ansvaras ej.

Nästa nummer utkommer vecka 51.

TELEFON (VX)
Växel 08-440 83 30

POSTADRESS
Box 5338, 102 47 Stockholm

BESÖKSADRESS
Sturegatan 15

ANNONSER
Bengtsson & Sundström Media
08-10 39 20
officerstidningen@bs-media.se
Annons bokas senast en vecka före redaktionellt manusstopp:

Nr 8, 1 december
Nr 1, 19 januari

TRYCK
Ljungbergs tryckeri, Klippan

INSÄNDARE
Vi förbehåller oss rätten att redigera och korta texterna. Det är möjligt att vara anonym, men redaktionen måste veta vem du är. Skicka din insändare till: ot@officersforbundet.se.

Har du en nyhet du vill tipsa oss om?
Hör av dig! Du kan vara anonym. Kontakta Josefine Owetz på josefine.owetz@officersforbundet.se

Höga bullernivåer har varit ett problem på helikopter 14 sedan de första helikoptrarna i serien levererades. Männen på bilden har inga kopplingar till artikeln.

BULLERSKADOR

Skärpta flyg-restriktioner efter ny hörselskada

Nya flygrestriktioner har införts på helikopter 14-systemet sedan ytterligare en medarbetare drabbats av tinnitus. För två år sedan utlovades bullerdämpande åtgärder som ännu inte genomförts. Materielområdesansvarig på helikopter-systemet säger att bullerproblemen nu har högsta prioritet.

EFTER SOMMAREN STOD det klart att ytterligare en person i besättningen på helikopter 14 i Ronneby drabbats av tinnitus. De flygrestriktioner som råder sedan tidigare har skärpts och chefen för helikopterflottiljen i Linköping, Jonas Nellsjö, ser mycket allvarligt på situationen.

– Vi måste lösa det här nu. Annars finns risken att personalen tappar förtroendet för systemet, säger han.

Enligt Nellsjö har den redan begränsade flygtiden för besättningarna kortats ytterligare. Trots det kan förbandet än så länge lösa sina uppgifter.

– Med de krav vi har i dag klarar vi verksamheten. Inga moment har tagits bort, men flexibiliteten i organisationen har gått ner, säger han.

» För att inte överskrida bullergränserna får vi inte flyga mer än två timmar per dygn. «

Lars Nilsson är tekniker i flygtjänst (Tif) på helikopter 14 vid 1. Helikopterskvadron i Luleå och är en av de som drabbats av tinnitus. Han säger att bullret i helikoptern skapar stora problem och påverkar hela förbandets verksamhet.

– Vi har så långt till allt här uppe, men för att inte överskrida bullergränserna får vi inte flyga mer än två timmar per dygn. Det har hänt att vi i vissa fall fått skicka kabinbesättning med bil till Arvidsjaur för att byta besättning till hemresan, för att inte överskrida bullergränserna, säger han.

Flygning längre än två timmar per dygn påverkar negativt med sus i öronen och trötthet som följd, berättar Lars Nilsson.

– För ett tag sedan hade vi en längre flygning till Abisko. Det tog två timmar att flyga dit och sedan körde vi ett tvåtimmarspass i fjällen så det blev totalt fyra timmar. Det nämndes att resan dit skulle ha en minimal påverkan eftersom kabindörren inte skulle vara öppna, men man kände sig ändå påverkad av flygningen efteråt, säger Lars Nilsson.

Jonas Nellsjö

DEN NYLIGEN UPPKOMNA hörselskadan i Ronneby har fått flygstaben i Uppsala att agera. Kenneth Karlsson är materielområdesansvarig på helikopter 14-systemet.

Bullerproblemen grundläggs vid upphandlingen

→ **2001** FMV tecknar avtal med europeiska NHIndustries om leverans av 18 helikopter 14.

→ **2003** FMV frågar NHI om det är möjligt att få ANR-systemet (aktiv bullerreducering) i helikopterns bakre kabin. Svaret blir ja, men ANR-systemet ansågs för dyrt och beställdes därför aldrig.

→ **2007** De första helikopter 14 levereras till FMV. Höga bullernivåer uppmärksammas av helikopterflottiljens personal. Hjälm 130, som följer med helikoptern, är avsedd för aktiv bullerreducering men eftersom det inte installerats något ANR-system i den bakre kabinen gick det inte att aktivera.

→ **2012-03-08** FMV ger ut en teknisk order (TO) om att en formgjuten hörselpropp är godkänd att användas tillsammans med hjälm 130.

→ **2014-04-24** FMV publicerar en rapport som visar för höga bullernivåer i helikopter 14, främst vid flygning med öppna dörrar.

Foto: Hampus Hagstedt/Försvarsmakten

– Vi ser allvarligt på situationen. Direkt efter att jag informerats om den uppkomna situationen anordnade jag ett möte med förbandsrepresentanter, flygläkare, tekniska chefer och produktionsledare på FMV för att diskutera lösningar, säger han.

Flera åtgärder ska vidtas. Bland annat installation av en bullerdämpande matta i innertaket i den bakre flygkabinen, den del av helikoptern där bullerproblemen uppstår. Bullerdämpande mattor var dock något som Högkvarteret redan i januari 2019 lovade att införskaffa skyndsamt, men som ännu inte finns att tillgå.

Kenneth Karlsson

– Jag kan inte svara på varför det dröjt. Men nu har jag accelererat tidsplanen och räknar med att ha en prototyp på plats första kvartalet 2021. Sedan ska bullermattan testas och vi ska göra bullermätningar. Ger den önskad effekt kommer den att beställas för serietillverkning, säger Kenneth Karlsson.

Men en bullerdämpande matta kommer troligen inte att lösa hela problematiken, säger Kenneth Karlsson, och ytterligare åtgärder planeras. Däribland införande av hörselproppar i fler storlekar liksom kartläggning av personalens totala bullerexponering under en vanlig arbetsdag. Även ett trådlöst internkommunikationssystem i kabinerna övervägs och diskussioner förs om installation av ett system för aktiv bullerreducering (ANR).

– I dagsläget utesluter vi inga åtgärder. Men oavsett insatser ska vi säkerställa att de ger önskad effekt. Vi vill inte införa något som skapar en falsk trygghet, säger Kenneth Karlsson.

HÖGA BULLERNIVÅER OCH hörselskador hos flygande personal har följt helikopter 14-syste-

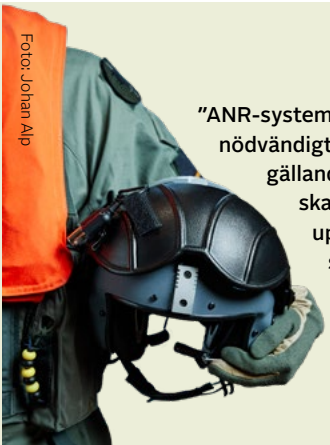

Foto: Johan Alp

"ANR-system är nödvändigt för att gällande krav skall vara uppfyllda", står det i rapporten.

→ **2015-06-01** Upphandling av en ny hjälm till helikopter 14 planeras. FMV inför hjälm Alpha 900 som tjänsteprovshjälm. Provet avslutas den 31 december 2016.

→ **2015-01-21** Försvarsmakten utfärdar order om att all personal som deltar i vinschning med helikopter 14 normalt ska använda den formgjutna hörselpropp som anges i FMV:s TO. Om möjligt ska även "patienten" förses med hörselskydd. För vinschoperatör och ytbärgare blir propparna skall-krav.

→ **2016-06-16** FM ger FMV i uppdrag att upphandla en ny flyghjälm till helikopter 14.

→ **2017-06-14** Efter önskemål från Försvarsmakten överlämnar FMV den gamla tjänsteprovshjälmen Alpha 900 till FM, trots att

hjälmen inte är helt införd. Det strider mot normal rutin enligt samordningsavtalet.

→ **2017** Flygtiden i helikopter 14 begränsas. Ingen som använder hjälm 130 får flyga mer än ett pass om dagen, vilket motsvarar en och en halv timme.

→ **2018-04-16** Försvarsmakten avbryter pågående upphandling av nya hjälmar till helikopter 14 av besparingsskäl.

→ **2018** En modifierad hjälm 130 börjar användas på flottiljerna i augusti/september. Begränsningarna i flygtid minskar men tas inte bort helt eftersom bullerproblem kvarstår trots modifiering.

→ **2018** En beräkningsmodell, bullerkalkylator, införs för att säkerställa att personalen inte flyger, och därmed bullerexponeras, i allt för hög grad.

→ **2019-01** Försvarsmakten uppger att man skyndsamt ska köpa in bullerdämpande mattor att fästa i innertaket i bakre kabinen på helikopter 14. Några bullerdämpande mattor har ännu inte införts.

→ **2020** Upphandlingen av nya hjälmar återupptas.

→ **2020-08** Ytterligare en person i flygbesättningen drabbas av tinnitus.

→ **2020-09** Beställningen av en bullerdämpande matta, en prototyp, påskyndas. Hörselproppar i flera storlekar införs, bullerkartläggningar planeras och anskaffning av ett ANR-system i bakre kabinen diskuteras.

Piloterna i förarkabinen på helikopter 14 har aktiv bullerreducering i sina hjälmar. Ett motsvarande system i kabinen valdes bort på grund av kostnadsskäl.

→ met sedan införandet. Problemen grundlades redan 2003 i samband med anskaffningen när man beslutade att inte köpa till ett system för aktiv bullerreducering i den bakre kabinen för att spara pengar. Hjälmarna som levererades med helikoptern var däremot avsedda för aktiv bullerreducering, och utan ett ANR-system i kabinen sjönk hjälmarnas hörselskyddande effekt markant. Besättningarna rapporterade om höga bullernivåer, tinnitus och hörselnedsättning och hösten 2017 infördes flygbegränsningar på systemet. Året efter försågs hjälmarna med passiv bullerdämpning och volymkontroll. Flygrestriktionerna lättade, men togs inte bort helt eftersom modifieringen av hjälmarna inte bedömdes lösa bullerproblemen fullt ut.

I JANUARI 2019 lovade dåvarande ansvarig för helikoptersystemet på högkvarteret att bullerdämpande mattor skulle installeras i kabintaket på helikoptern, efter holländsk modell. Bullermattorna var prioriterade och man skulle vända sig till en lokal sadelmakare för snabb tillverkning. Men i dag, snart två år senare, finns fortfarande inga bullerdämpande mattor i helikopter 14. Även de modifierade hjälmarna behöver bytas ut; dels för att de inte är optimala, dels för att de snart faller för åldersstrecket. I juni 2016 gav Försvarsmakten i uppdrag till Försvarets materielverk att upphandla en ny flyghjälm till helikopter 14-systemet, men upphandlingen avbröts i april 2018 på grund av brist på pengar. Under 2020 har upphandlingen återupptagits.

» Nu börjar jag att med kraft lyfta upp problemen och åtgärda dem och jag gör det tillsammans med ett team av experter. «

– Enligt FMV kommer de nya hjälmarna att börja driftsättas ute på förband under kvartal två 2022, säger Kenneth Karlsson.

Men efter alla år av bullerproblem på helikopter 14, vad borgar för att ni ska komma till rätta med dem den här gången när ni inte lyckats med det tidigare?

– Nu börjar jag att med kraft lyfta upp problemen och åtgärda dem och jag gör det tillsammans med ett team av experter, säger Kenneth Karlsson. Glädjande för mig, jämfört med mina företrädare, är att det finns ekonomi att ta tag i problemen. Där känner jag mig stark.

/ LINDA SUNDGREN

Gratis mensskydd till värnpliktiga

→ Värnpliktiga under utbildning får sedan september kostnadsfria mensskydd, rapporterar Försvarets forum. Syftet är att främja soldatens stridsvärde och ge alla samma förutsättningar att lösa sina uppgifter.

– Lika naturligt som att en soldat måste kunna arbeta i alla situationer, miljöer och klimat, oavsett tiden på dygnet eller i månaden, är det att mens aldrig ska vara något hinder i försvaret, säger Jonas Wikman, resursproduktionschef på Högkvarteret, i artikeln i Försvarets forum.

Han förklarar att mensskydd till värnpliktiga är en del av Försvarsmaktens arbete med att göra materiel jämställt.

– Jag vill att det ska bidra till en bättre vardag för våra värnpliktiga och att det dessutom tydliggör att kön inte ska vara ett hinder för att arbeta hos oss, säger han. /JO

REKRYTERING

Laseropererade ögon godkänds för alla pilotkategorier

Synförbättrande laseroperationer har hittills inte tillåtits för sökande till utbildningar för stridspilot och helikopterpilot. Nu ändras reglerna, meddelar flygvapnet.

DET ÄR FLYGMEDICINSK ansvarig i flygvapnet, flygöverläkare Håkan Sköldefors, som har fattat beslut att godkänna en viss typ av synförbättrande laseroperationer. Detta förutsatt att den sökanden klarar av ögonspecialistundersökning vid den medicinska antagningsundersökningen.

– Detta gör att det nu öppnas möjligheter för fler kandidater att ansöka till testerna för stridspilot, vilket breddar urvalet. Mycket positivt, säger ställföreträdande flygvapenchef Anders Persson i en artikel på Försvarsmaktens webbplats om beslutet.

”Metoderna för ögonoperation med laser har utvecklats över tiden och i långtidsuppföljningen på denna typ av operation kan det inte konstateras ha en negativ påverkan som skulle kunna utgöra hinder för personal i flygande tjänst”, står det i artikeln.

Flygvapnet har tidigare tillåtit synförbättrande laseroperationer vid antagning till transportpilot.

/JOSEFINE OWETZ

Läs mer om uttagningen till stridspilotutbildningen i en intervju med major Per Klementsson, ställföreträdande skolchef på Flygskolan i Linköping, på sidan 34.

Foto: Istock

Synförbättrande laseroperationer godkänds nu för alla pilotutbildningar.

10 000

Så många timmar uttagen flygtid har helikopter 14-systemet haft i Sverige, meddelar FMV. Sverige har 18 stycken helikopter 14. Systemet löser såväl markoperativa som sjöoperativa uppgifter.

»Det är viktigt att berättelsen om Armasjärvi aldrig glöms bort. För olyckan är även en påminnelse för oss i dag om hur viktigt det är att alltid ta säkerheten på största allvar i riskfyllda miljöer.«

Det säger överste Jonny Lindfors, chef för Norrbottens regemente. Den 24 oktober var det 80 år sedan färjeolyckan i sjön Armasjärvi då 46 människor, 44 militärer och 2 civila, omkom när färjan sjönk. Det är en av de svåraste olyckorna för Försvarsmakten i fredstid och varje år genomförs en minnesceremoni för att hedra offren.

Rättelse

→ I förra numret av Officerstidningen publicerades en artikel om den senaste statistiken över anmälda arbetsskador i Försvarsmakten. I rapporten som artikeln byggde på fanns dock ett faktafel. Det ledde till att trafikolyckorna såg ut att ha ökat i betydligt större utsträckning än vad som var fallet (från 49 till 90 stycken) mellan åren 2018 och 2019. Den korrekta siffran ska vara en ökning med 11 fall, till totalt 60 trafikolyckor, jämfört med året innan. /LS

Foto: Jessica Gow/TT

"Det här är den största procentuella höjningen av försvarsanslagen sedan 1950-talet", säger försvarsminister Peter Hultqvist.

EKONOMI

Historisk satsning på försvaret

Försvarsanslagen höjs med 27 miljarder fram till 2025, flera organisationsenheter återetableras och antalet värnpliktiga ska utökas till 8 000 per år. Det är några av förslagen i regeringens försvarsinriktningsproposition inför kommande försvarsbeslut.

MOT BAKGRUND AV det försämrade omvärldsläget bedömer regeringen att det militära försvaret fortsatt behöver stärkas och den operativa förmågan öka. Regeringen lade den 15 oktober fram sin proposition för försvarets utveckling åren 2021 till 2025. Förslaget innebär att försvarsbudgeten utökas med 27 miljarder under perioden, en ökning med 40 procent. Tillsammans med de ökade försvarsanslag som getts under perioden 2014 till 2020 kommer anslagen ha stigit med 85 procent fram till 2025, enligt försvarsministern.

– Det här är den största procentuella höjningen av försvarsanslagen sedan 1950-talet, sade försvarsminister Peter Hultqvist (S) när propositionen presenterades.

» Det här är den största procentuella höjningen av försvarsanslagen sedan 1950-talet. «

REGERINGEN FÖRESLÅR FLERA förstärkningar av Försvarsmaktens grundorganisation. Norrlands dragonregemente i Arvidsjaur, Älvsborgs amfibieregemente i Göteborg, Upplands flygflottilj i Uppsala, Bergslagens artilleriregemente i Kristinehamn, Dalregementet i Falun och Västernorrlands regemente (med utbildningsdetachement i Östersund) ska återinrättas.

Propositionen, vars innehåll till stor del var känt sedan tidigare, bygger på en överenskommelse mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna och utgår från de förslag som Försvarsberedningen tidigare har lämnat i rapporterna ”Motståndskraft” och ”Värnkraft”. Men för att genomföra beredningens förslag i sin helhet krävs en höjd ekonomisk ram åren 2026 till 2030.

Försvarspropositionen innebär att Försvarsmaktens krigsorganisation ska växa från dagens 60 000 till totalt 90 000 befattningar år 2030. Grundutbildningsvolymerna föreslås successivt öka för att 2025 uppgå till 8 000 värnpliktiga per år.

I SAMBAND MED pressträffen där regeringens förslag presenterades poängterade försvarsminister Peter Hultqvist att det tar tid att bygga militär förmåga. Han konstaterade också att nedrustningen av Sveriges försvar gick alldeles för långt och var ett misstag.

– Rusta inte ner, det är uppmaning till framtida beslutsfattare och politiker. Se till att hålla i stabiliteten. För det kan mycket snabbt, snabbare än man tror, svänga och bli till någonting annat. Då man får börja ett sådant här mödosamt arbete igen, sade han.

Den 15 december ska riksdagen rösta om försvarsbeslutet.

/JOSEFINE OWETZ

3M | PELTOR™
Protection & Communication

3M™ PELTOR™ ComTac™ NIB Headset

Advanced hearing protection, Natural communication

Nya ComTac™ VI NIB Headset skyddar din hörsel, förbättrar situationsmedvetenheten och möjligheten att kommunicera i bullriga miljöer.
Med helt nya och avancerade teknologier som **NIB - Natural Interaction Behaviour** och **MAP - Mission Audio Profiles**, så är ComTac VI fulladdad med egenskaper för att öka effektiviteten.

Mer information, kontakta: Magnus Elmgren, Business Development Manager, mobil: +46 70 6958015

www.facebook.com/3MPELTOR www.youtube.com/3MPELTOR @3mpeltor

3M Science. Applied to life.™

KAMIC installation

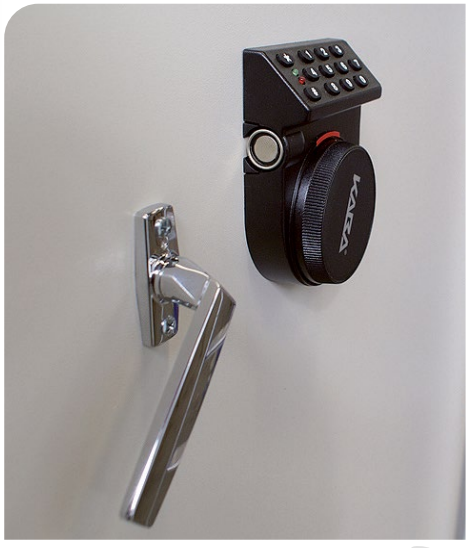

Säkerhets-klass SS F3492!

RÖS-SKYDDAT SÄKERHETSSKÅP

för servrar i skalskyddsklass SS1/ EMP

Säkerhetsskåpet har utvecklats av KAMIC tillsammans med Gunnebo på uppdrag av försvaret. Skåpet är en säkerhetsinvestering för att skydda viktig och känslig information på servrar m.m. från intrång.

Välkommen att kontakta oss för mer info om våra säkerhetslösningar.

KAMIC i samarbete med GUNNEBO

KAMIC INSTALLATION • 054 - 57 01 20 • www.kamicemc.se
GUNNEBO NORDIC AB • 010 - 209 51 00 • www.gunnebo.se

ARBETSMILJÖ

Sju års väntan på markiser

29 grader på kontoret och svett som rinner. I över sju år har kasernerna på Artilleriregementet, A 9, i Boden varit ett arbetsmiljöproblem för personalen. Men ärendet fastnar i en utdragen byråkratisk prioriteringsprocess.

"Jag kan förstå att det finns andra problem som är mer angelägna att ta tag i, som måste prioriteras. Men detta borde kunna lösas ganska lätt. Det får inte ta såhär lång tid, det blir pinsamt", säger skyddsombudet Timothy Henriksen.

DET ÄR JUNI och drygt 25 grader varmt i Boden. Det är svettigt utomhus, men ännu varmare inuti i utbildningsbataljonens kaserner. I byggnad 001 gassar solen in genom de för kasernerna karaktäristiska stora fönstren i söderläge. De tjocka stenväggarna gör att värmen stannar kvar inne och skapar det man på plutonen kallar för ”termosfunktion”. I dag visar termometern strax över 27 grader inomhus.

– Man tappar tilliten till arbetsmiljösystemet, säger kompanifanjunkare Timothy Henriksen.

Sedan ett halvår tillbaka är han skyddsombud vid Pjäskompaniet. Han berättar om dagar med 29 grader på kontoret.

– Det är extremt svårt att jobba i den här miljön. Man blir trött, seg, slö och ofokuserad, säger han.

Enligt personalen är det ett arbetsmiljöproblem som har pågått i snart ett decennium på A 9. Sedan sommaren 2013 har ärendets funnits med i regementschefens handlingsplan och kvartalsvis följts upp av arbetsmiljökommittén.

– Någonstans fastnar det och ingenting händer. Det är väldigt många som är frustrerade och upplever att arbetsgivaren inte tar det på allvar, säger Timothy Henriksen uppgivet.

A 9 HAR gjort mätningar som visar att värmen sommartid överskrider 26 grader mer än vid enstaka dagar – då kräver Arbetsmiljöverkets föreskrifter att åtgärder vidtas. Man har försökt med ökad luftväxling genom fönstervädring, forcerad ventilation nattetid samt bordsfläktar, berättar arbetsmiljöhandläggare Mari Barsk.

– Det har gjort skillnad, men i vissa rum är värmen fortfarande påtaglig, säger hon.

» Det är extremt svårt att jobba i den här miljön. Man blir trött, seg, slö och ofokuserad. «

Man har kommit fram till att ventilationen bör kompletteras med markiser. En inte helt enkel åtgärd, visade det sig. Kasernetablissemanget, uppfört 1910, ingår i riksintresse för kulturmiljövården och har ett lagskydd genom miljöbalken. För att göra rätt har A 9 därför fått ta in en konsult med expertis inom solavskärmning, som har lämnat en offert på lämplig markis med hänsyn till krav på kasernernas utseende.

2016 gjorde förbandet en behovsanmälan och ärendet gick vidare till Lokalplaneringsenheten norr, där Andreas Nilsson är objektledare. Han berättar om vad han kallar för ”en lång och utdragen process”.

När lokalplaneringsenheten lämnar vidare en behovsanalys till Fortifikationsverket återkommer de med en kostnadsanalys. Efter ännu en tur hos enheten skickas allt till Högkvarteret, där beslut bara tas en gång per kvartal.

– Det kan dröja ett år innan vi får beslut, och allt hänger på hur viktigt det är. I Boden ska garnisonschefen rangordna behov, och väl på Högkvarteret ska varje stridsgren rangordna, säger Andreas Nilsson.

Om det blir grönt ljus hamnar ärendet åter hos lokalplaneringsenheten som nu tar fram ett detaljerat alternativ och sedan åter måste stämma av kostnader med Fortifikationsverket.

– Skiljer sig kostnaden mycket måste det åter gå via Högkvarteret, innan projektör kan upphandlas, säger han.

2018 KALLADE A 9 till uppföljningsmöte eftersom det fortfarande inte hade hänt något i ärendet.

– Efter det kom ett kostnadsförslag från Fortifikationsverket, men då hade de räknat med att sätta markiser i samband med ett framtida fönsterbyte. Vi har sagt att vi inte kan vänta så länge, säger Mari Barsk.

I dag, ytterligare två år senare, finns fortfarande inga markiser på plats, men Andreas Nilsson väntar i dagarna på en ny kostnadsana-

Foto: Pär Bäckström

Sent i oktober ligger slasksnön grå på marken och det ljus som strålar in i kasern 001 påverkar värmen föga. Men om sommaren mäter temperaturen inomhus ibland 29 grader.

Foto: Pär Bäckström

Mari Barsk

lys från Fortifikationsverket. Att ett ärende tar tre år är normalt och att detta har tagit sju år har sina förklaringar, menar han.

– A 9 har provat göra andra åtgärder, man har bytt projektledare på Fortifikationsverket och de har också varit för få. Det har varit diskussioner om vem som ska betala för vad och garnisonens prioriteringar har spelat stor roll.

På A 9 säger regementschef Magnus Ståhl att frågan har varit olika högt prioriterad, på såväl förbandet som garnisonen i stort. Hur högt på listan markiserna hamnar framöver beror på vilka andra ärenden som bereds samtidigt.

– Det är inte högt upp på listan jag har här, säger Andreas Nilsson på lokalplaneringsenheten.

Tycker du att ärendegången är rimlig?

– Nja, men det hjälper något att min chef i fjol fick mandat att upp till en viss hyresökning fatta beslut utan Högkvarterets inblandning. Det har vi efterfrågat länge. Förhoppningsvis kan markiserna hamna inom den ekonomiska gränsen.

Mari Bark vill att Försvarsmakten tar ett samlat grepp i frågan, eftersom många förband sitter i liknande byggnader. Men Andreas Nilsson är tveksam.

– Det skulle vara en väldigt stor kostnad, så frågan är om det hade prioriterats.

/ MARIA WIDEHED

Fotnot: Officerstidningen har utan framgång sökt ansvarig projektledare vid Fortifikationsverket.

FAKTA

Så säger Arbetsmiljöverket

Under sommartid bör temperaturen inomhus normalt ligga mellan 20 och 26 grader om arbetet är lätt och stillasittande. Besvärande solinstrålning genom fönster kan begränsas med olika typer av solavskärmning. Av dessa ger utvändig avskärmning normalt bästa verkan på cirka 60 procent. Ett av Arbetsmiljöverkets förslag på tillfällig åtgärd är att använda ”mer informell klädsel”, något som man på A 9 fastställt är svårt att kombinera med uniformskravet.

Källa: Arbetsmiljöverket

Foto: Henrik Lundqvist Rådmark/Försvarsmakten

HALLÅ DÄR...

... generallöjtnant Michael Claesson, Försvarsmaktens insatschef som har satt sjöminering under luftskydd på prov.

→ Du beordrade en oanmäld beredskapskontroll. Varför då?

– För att pröva förmågan att kunna upprätthålla anbefallda tillgänglighets- och beredskapskrav för operationer. Vi ska ha en hög ambition och regelbundet testa och utveckla vår operativa förmåga. Viljan att bli farligare för motståndaren ska prägla vår attityd till kontroller.

→ En korvett fällde sjöminor, en luftvärnsstridsgrupp stod för områdesskydd och på marken skyddade hemvärnsförband. Berätta om upplägget!

– Att lösa kvalificerade uppgifter koordinerat mellan olika försvarsgrenar och andra stridskrafter är något som Försvarsmakten särskilt utvecklat de senaste åren. Därför byggde upplägget på att nyttja staber och förband för att genom en sjöminering skydda ett kustavsnitt i Stockholms skärgård. Det kräver såväl ledning och luftförsvar som väl fungerande logistik, säkerhet och skydd på marken – samt givetvis sjöoperativ förmåga.

→ Hur gick det?

– Jag är mycket nöjd med den mycket stabila insats som gjorts.

/ MARIA WIDEHED

I pågående mönstrings-omgång är 30 procent av de sökande kvinnor.

Foto: Astrid Amtén/Försvarsmakten

JÄMSTÄLLDHET

Svalt intresse för värnplikten bland tjejer

Försvarsmaktens mål på 20 procent kvinnliga värnpliktiga år 2020 har inte uppnåtts. Nu vidtas flera åtgärder för att öka tjejers intresse för värnplikten.

SEDAN VÄRNPLIKTEN ÅTERINFÖRDES för tre år sedan har andelen kvinnliga värnpliktiga ökat med cirka en procentenhet om året. I år ryckte 4 917 värnpliktiga in. Av dem 864 kvinnor, vilket motsvarar 17,5 procent. Målet var 20 procent kvinnor år 2020.

– Vi kan inte vara nöjda när vi inte nått upp till målet. Däremot är det positivt att utvecklingen går åt rätt håll, säger kommendörkapten Jenny Ström, chef för Försvarsmaktens rekryteringssektion.

Skillnaden i andelen kvinnor mellan förband är stora. Störst andel har F7 med 41,4 procent medan Amf 1 och Ing 2 ligger i botten med 4,3 respektive 4 procent.

– Förmodligen beror det på de olika kravprofiler vi har för olika befattningar. Det enda som skiljer män och kvinnor åt i mönstringarna är att männen generellt har lite mer muskelstyrka än kvinnorna och på de befattningar som kräver mer muskelstyrka blir det därför färre kvinnor, säger Jenny Ström.

» Många tror att det är mycket tuffare och svårare än det i själva verket är. «

MEN NU VIDTAS åtgärder för att öka andelen kvinnor. Sedan i somras har 29 skolinformatörer anställts, de ska bli 34, som reser runt till högstadie- och gymnasieskolor och berättar om Försvarsmakten och värnplikten. Den 28 oktober hade 13 000 skolever nåtts.

– Vi har sett att framför allt tjejer har en bild av värnplikten som inte riktigt stämmer överens med verkligheten och många tror att det är mycket tuffare och svårare än det i själva verket är. De flesta av våra skolinformatörer har själva precis slutfört grundutbildningen och vi hoppas att de ska kunna öka både tjejernas och killarnas intresse för värnplikten, säger Jenny Ström.

Hon berättar att det också planeras för diskussioner med Rekryteringsmyndigheten kring vilka ungdomar som kallas till mönstring.

– Jag utesluter inte att vi kommer börja kalla kvinnor som är lämpade för en befattning även om de inte angett intresse för att göra värnplikten, säger Jenny Ström.

SAMTIDIGT HÖJER FÖRSVARSMAKTEN målet för andelen kvinnliga värnpliktiga till 30 procent år 2025. I absoluta tal motsvarar det 2 400 av de totalt 8 000 ungdomar som ska pliktas in 2025. Om målet är realistiskt vill Jenny Ström inte kommentera.

– Men det jag kan säga är att om vi inte vidtar åtgärder kommer det bli svårt att nå målet. I den mönstringsomgång som pågår nu är 30 procent kvinnor. Att utifrån det underlaget få 30 procent kvinnliga värnpliktiga är inte realistiskt.

/LINDA SUNDGREN

Patria

PATRIA NEMO NAVY – GAME CHANGER ON BOARD

For joint operations protecting the territorial integrity.

Resultaten i en ny avhandling vid FHS visar att förmågan att nätverka, både internt och externt, liksom ”political skills” är viktiga och kan bidra till att uppnå organisationens mål i samverkande kontexter.

Foto: Anna Norén/Försvarsmakten

FORSKNING

Social kompetens viktigt hos högre officerare

Förmågan att nätverka har stor betydelse när högre officerare ska möta de krav som ställs i miljöer där samarbeten sker i ett högt tempo. Det visar en ny avhandling vid Försvarshögskolan.

I AVHANDLINGEN UNDERSÖKER Alicia Ohlsson vilka typer av beteenden och färdigheter som högre officerare använder för att möta de krav som ställs när man verkar i miljöer där samarbeten sker i ett högt tempo, vilket ställer höga krav på medarbetarnas flexibilitet. Förmågan att ställa om vid snabba förändringar har studerats tidigare, och identifierats som en viktig komponent för produktiva och flexibla organisationer.

Syftet har varit att ge en djupare förståelse för militärt stabsarbete på hög nivå. Det berättar Alicia Ohlsson, som är legitimerad psykolog och forskare vid institutionen för säkerhet, strategi och ledarskap vid Försvarshögskolan, i ett uttalande hos FHS.

AVHANDLINGEN BYGGER DELS på kvalitativa intervjustudier med brigadgeneraler och överstar, dels på en kvantitativ enkätstudie med officerare och officersstudenter. Totalt har drygt fyrahundra militärer medverkat.

Den består av tre delstudier där Ohlsson i en del identifierar strategier som högre officerare använder för att hantera organisatoriska utmaningar och analyserar strategierna utifrån etablerad organisationsteori. En annan del identifierar vilka ledarskapsförmågor som är viktiga för att kunna anpassa sig till förändringar och hantera utmaningar i organisationen.

”Ledares användande av mjuk makt, det vill säga strukturell och känslomässig smidighet, visar sig vara en viktig aspekt”, säger Alicia Ohlsson i ett uttalande hos FHS.

Den tredje studien fokuserar på det som på engelska kallas ”political skills” – förmågan att förstå andra och att använda sådan kunskap för att påverka och agera på sätt som bidrar till organisationens mål.

» Tidigare studier har visat att sociala förmågor har betydelse för att kunna navigera i organisationen. «

SAMMANFATTNINGSVIS VISAR RESULTATEN att förmågan att nätverka, både internt och externt, liksom ”political skills” är viktiga och kan bidra till att uppnå organisationens mål i samverkande kontexter.

”Tidigare studier har visat att sociala förmågor har betydelse för att kunna navigera i organisationen. Min avhandling pekar på att det här också är väldigt viktigt i hierarkiskt styrda organisationer som verkar utifrån tydliga regelverk, som Försvarsmakten. Det kan ha betydelse för vidare studier inom området och kan användas när man utbildar personal inom Försvarsmakten. Det är också relevant för ledarskaps- och organisationsutveckling”, säger Alicia Ohlsson i ett uttalande hos FHS.

/MARIA WIDEHED

Utbildning på granatkastarbandvagn 90 har startat

→ Armén har fått ett tillskott i fordonsflottan i form av Granatkastarpansarbandvagn 90 och på I 19 har de värnpliktigas befattningsutbildningar nu påbörjats.

Under 2020 har GRKPBV 90 levererats till såväl två bataljoner på Skaraborgs regemente, P 4, som till två bataljoner på Norrbottens regemente I 19. Även 72:a bataljon på Södra skånska regementet, P 7, ska få de nya fordonen som består av en granatkastarfunktion påbyggd på ett Stridsfordon 90-chassi.

Tillskottet kommer att ge plutonerna ökad förmåga att understödja förbanden genom att vara snabbare på att gruppera, skjuta och omgruppera. /MW

UNIFORM

Efter kritiken: nu blir uniform för gravida verklighet

Försvarets materielverk, FMV, får inom kort i uppgift att ta fram en ny klädkollektion för gravida kvinnor. Det är en av ett flertal åtgärder som projektet jämställd materielförsörjning har utmynnat i.

Bild: Försvarsmakten

– VI HAR mammakläder, men vi har inte tänkt rätt i hur vi har utformat dem, säger Per Öster vid resursproduktionsenheten på Högkvarteret.

Han är projektledare för den grupp som sedan 2019 har arbetat med att ta fram en handlingsplan för jämställd materielförsörjning. Nu ska ett fyrtiotal aktiviteter bli verklighet.

En viktig del handlar om kläder för gravida. Man har redan vidtagit en åtgärd: ett uppdaterat sömnadsavtal med prioriterad hantering av gravidkläder.

– Kvinnor har ibland fått ändringarna efter att de fött barnen. Nu prioriteras den typen av sömnad högst, säger Per Öster.

Ansvaret för gravidkläder har lagts på individen, inte på arbetsgivaren, konstaterar projektgruppen vidare. En åtgärdspunkt är därför att utbilda chefer.

Dessutom underkänner projektgruppen omhändertaget av perspektivet ”vår militära profession” i designen av de gravidkläder som finns i dag. Försvarsmakten avser därför inom kort ge FMV i uppdrag att ta fram en ny mammakollektion.

– Vi fick skarp kritik av en kvinnlig officer som upplevde att hon såg ut som Maria i ”Sound of music” i den tunika som finns i dag.

/ MARIA WIDEHED

177

... beslut om avbrott av grundutbildning för totalförsvarspliktiga hade fram till oktober fattats under 2020. Detta kan jämföras med 229 beslut vid samma tidpunkt 2019. Den vanligaste orsaken till avbrott är upphävd inskrivning, som en följd av fysiska och psykiska besvär som panikångest, förvärrade axelbesvär och ryggbesvär.

Ny anläggning för tester av stridsfordon

→ Försvarets materielverk, FMV, har byggt en nya anläggning för testning av militära fordon i olika grader av lutning. Anläggningen finns i Skövde och består av ramper och höjder för tester i såväl sid- som längdled. Det här uppger FMV på sin webbplats. **Huvudsyftet med anläggningen är att kontrollera fordonens riktsystem, men den kan också användas för att verifiera andra krav som ställs på fordonens lutning i 10, 17 eller 31 grader.** Ytterligare gradtal ska kunna tillföras vid behov. Genom ett system för upptining av lutningsramperna med ingjutna värmeslingor kommer anläggningen att kunna användas året om. Det fanns även tidigare en anläggning för lutningstester i Skövde, men den ansågs inte uppfylla de krav som i dag ställs på den här typen av testanläggningar. /LS

Skarp mina röjdes under övning i Finland

→ Under oktober har åtta svenska och finska minröjningsfartyg under finsk ledning övat på att hitta och identifiera minor i finska Skärgårdshavet. Fartygen har även genomfört moment så som luftförsvarsövning, sjöräddning och att tillsammans i styrkan ta hand om skadade.

I samband med övningen påträffade det svenska minröjningsfartyget HMS Ulvön en skarp mina. **Minan identifierades som en kontaktmina av typen UC120, som troligtvis fällts av en tysk ubåt i samband med första världskriget.**

Innan fartygen lämnade övningsområdet röjdes minan av HMS Ulvön. /MW

Rekryteringsmyndigheten har fortsatt att utveckla processerna för selektering, för att kunna möta Försvarsmaktens behov.

Foto: Rekryteringsmyndigheten

MÖNSTRING

Förfinad mönstringsprocess har gett resultat

Trots corona-restriktioner nådde Rekryteringsmyndigheten målet att skriva in 5 000 till värnplikt. Stort fokus har legat på att hitta den bredd av kompetenser som befattningarna kräver.

NÄR EFFEKTERNA AV pandemin nådde Rekryteringsmyndigheten ändrades förutsättningarna för såväl mönstring och prövning som inskrivning. Kallelser till mönstring hävdes för drygt 1 750 individer.

– Vår största utmaning framöver är att hantera pandemin, det här kommer att vara långvarigt, säger generaldirektör Christina Malm.

Resultatet blev att myndigheten skrev in 5 088 totalförsvarspliktiga till grundutbildning med värnplikt. För att nå målsättningen om att skriva in 5 000 har det funnits drygt 5 300 utbildningsplatser att skriva in till.

Av den rapport myndigheten lämnat till Försvarsdepartementet framgår att jämfört med mönstringsunderlaget föregående år så har de totalförsvarspliktiga födda 2001 svarat mer positivt på frågorna som berör vilja och motivation.

MYNDIGHETEN HAR UNDER året fortsatt att utveckla processerna för selektering, för att kunna möta Försvarsmaktens behov.

Redan i selekteringsstadiet har man haft ett stort fokus på de kompetenser som visat sig vara svåra att finna, något som har underlättat för inskrivningen av individer mot dessa befattningar, drar man som slutsats i rapporten.

» Vår största utmaning framöver är att hantera pandemin – det här kommer att vara långvarigt. «

Christina Malm

Utifrån svaren i mönstringsunderlaget har de totalförsvarspliktiga sorterats in i ett tiotal olika kategorier som utgått från Försvarsmaktens beställning. Några exempel på kategorier är jägare, IT-soldat, tekniker, fordonsförare samt vissa geografiska områden.

– Enligt lagen om totalförsvarsplikt är Rekryteringsmyndighetens uppdrag att ta ut den som är ”bäst lämpad” i respektive befattningskategori, då måste vi ta hänsyn till vad det är för typ av befattningar vi ska fylla. Armén, är i hög grad mekaniserad. Det innebär befattningar som fordonsförare, tekniker och mekaniker. Vi ställer frågor i mönstringsunderlaget om de kallades intresseområden, som att framföra fordon, reparera och hålla på med teknik för att hitta individer som har erfarenhet och är intresserade av områdena. Tyvärr är det ofta områden där killar är överrepresenterade, säger Christina Malm och fortsätter:

– Det finns många faktorer som spelar in i hur vi väljer ut de som ska mönstra. Några selekteringskategorier är geografiska, totalförsvarspliktiga i Norrland och på Gotland prioriteras för att fylla förbanden där.

/ MARIA WIDEHED

Vi stödjer

Rustar för framtiden

Vi står redo att stödja Försvarsmaktens tillväxt och bidra till att öka Arméns förmåga i fält.

Sedan mitten av 1950-talet har Hägglunds varit en del av det svenska totalförsvaret, från Stridsvagn 74 via bandvagns- och stridsfordonsfamiljerna till pågående renovering av Stridsfordon 90 och leveranser av Granatkastarpansarbandvagn 90.

Behovet av svensk försvarsindustriell förmåga och försörjningssäkerhet ökar. Nu rustar vi för att vara beredda att understödja Arméns modernisering.

www.baesystems.com

BAE SYSTEMS

Foto: Lasse Allard/TT

För första gången på många år har regeringen valt att lägga en totalförsvarsbudget som är gemensam för civilt och militärt förvar.

EKONOMI

Stegvis upprustning av det civila försvaret

Drygt fyra miljarder vill regeringen tillföra uppbyggnaden av det civila försvaret år 2025. En viktig satsning, menar Jenny Marklund, chef för Försvarsmaktens totalförsvarssektion.

I BUDGETPROPOSITIONEN Totalförsvaret 2021–2025 föreslår regeringen inte bara satsningar på det militära försvaret utan också på det civila. Pengar ska tillföras genom en stegvis ökning fram till 2025 då det civila försvaret får 4,2 miljarder kronor. Jenny Marklund välkomnar regeringens initiativ.

– Så vitt jag vet är det här första gången på mycket länge som man lägger fram en totalförsvarsproposition som är gemensam för militärt och civilt försvar och det är jättepositivt. Försvarsmakten är inte vad den varit och vi är beroende av det civila samhället för att kunna försvara Sverige. För att det militära försvaret ska kunna få det stöd vi behöver är det viktigt att vi har ett fungerande samhälle där samhällsviktiga funktioner upprätthålls, säger hon.

» Försvarsmakten är inte vad den varit och vi är beroende av det civila samhället för att kunna försvara Sverige. «

FLERA SAMHÄLLSKRITISKA OMRÅDEN pekas i budgetpropositionen ut som särskilt viktiga i för att höja svensk motståndskraft. Bland annat hälso- och sjukvård, livsmedels- och dricksvattenförsörjning och transporter.

– För drygt fem år sedan fanns det inget civilt försvar att tala om men det försämrade säkerhetsläget i vårt närområde, cyberattacker, ökad underrättelseinhämtning och andra aktiviteter fick regeringen att tänka om. Man bygger från en mycket låg nivå, men det finns en rad exempel på positiva åtgärder som vidtas. Som den nya säkerhetsskyddslagen, den nya lagen för att minska riskerna vid utländska investeringar och broschyren När krisen eller kriget kommer. Alla 290 kommuner var också med och övade under Totalförsvarsövning 2020, säger Jenny Marklund.

Jenny Marklund

SATSNINGEN PÅ DET civila försvaret ska ske stegvis med 1 miljard nästa år, 1,5 miljarder 2022, 2,5 miljarder 2023, 3 miljarder 2024 och 4,2 miljarder 2025 (inklusive de pengar som beslutades om 2018). Hur långt de tillförda medlen räcker är dock oklart.

– I somras ombads 20 myndigheter att inkomma med underlag för prioriteringar av uppbyggnaden av det civila försvaret och det handlade om betydligt större summor än 4,2 miljarder. Självklart kommer det att kosta betydligt mer att bygga ett robust och redundant samhälle, men man ska komma ihåg att det handlar om 4,2 miljarder extra för att stärka totalförsvaret. Myndigheterna har redan inom ramen för sina ordinarie budgetar att arbeta med totalförsvarsfrågor, säger Jenny Marklund.

/LINDA SUNDGREN

Försvarsmakten ersätter vägskador under Northern Wind

→ Arméövningen Northern Wind, som genomfördes under vinterförhållanden i Norrbotten 2019, ledde till stora skador på statliga vägar. Nu har Försvarsmakten beslutat att ersätta Trafikverket med nära 11,5 miljoner kronor.

Totalt deltog cirka 10 000 personer och en mängd tunga fordon från ett flertal länder i övningen under mars månad.

I samband med övningen skadades bland annat brevlådor och vägbommar. De största skadorna handlar om sönderkörd asfalt i Haparanda, uppger Norrbottens-Kuriren. Totalt rapporterades drygt hundra incidenter. /MW

CORONA

Inställda hemresor för värnpliktiga i Norrbotten

Hemresorna för värnpliktiga vid Norrbottens regemente, I 19, och Artilleriregementet, A 9, i Boden ställs in fram till jul. Det är en konsekvens av Folkhälsomyndighetens skärpta råd för Norrbottens län.

I DE UTÖKADE allmänna råden för Norrbotten finns en uppmaning om att avstå från onödiga resor såväl inom som utom regionen. För att följa Folkhälsomyndighetens riktlinjer har förbandscheferna vid I 19 och A 9 beslutat att hemresorna för de värnpliktiga vid regementena ställs in fram till juluppehållet.

”Vi gör detta för att för att upprätthålla den beredskap Försvarsmakten ansvarar för, men givetvis också för att säkerställa att vi inte bidrar till smittspridningen av covid-19”, skriver Magnus Ståhl, regementschef på A 9, i ett inlägg på sociala medier.

BESLUTET ATT STÄLLA in resorna fattades den 11 november och började gälla med omedelbar verkan. Enligt uppgifter i P4 Norrbotten berörs omkring 680 värnpliktiga i Boden och vid jägarbataljonen i Arvidsjaur av de nya reglerna för hemresor.

”Det blir en lång period då soldaterna inte får träffa nära och kära, men det är en uppoffring som krävs i kampen mot smittspridningen. När samhället utsätts för prövningar ska Försvarsmakten vara stark. Vi har ett gott läge vid våra förband nu – och genom att ställa in resorna kan vi bibehålla det. Håll ut, håll avstånd och håll er friska!” skriver Norrbottens regemente i ett inlägg på Facebook.

/JOSEFINE OWETZ

Hemresorna för de värnpliktiga vid I 19 och A 9 ställs in fram till jul.

Foto: David Carr

600

Så många högvakter har beridna högvaktens häst Musketör deltagit i. Efter 16 år i tjänst går han i pension. Han tackades av i samband med en ceremoni nyligen och tilldelades ställföreträdande arméchefens coin. En utmärkelse som för första gången delades ut till en icke-människa.

Nytt avtal om systemstöd för Helikopter 14

→ FMV har tecknat ett avtal med Saab om systemstöd för det taktiska missionssystem som har utvecklats till Helikopter 14.

Helikoptern har ett avancerat missionssystem som omfattar olika system, bland annat ett sonarsystem för ubåtsjakt. Kontraktet för systemstöd till Tactical Mission System, TMS, säkrar både kompetens och infrastruktur hos Saab samt dess underleverantörer, uppger FMV.

”Detta taktiska missionssystem är en förutsättning för att kunna tillföra den sjöoperativa förmågan till Helikopter 14”, säger Anna Kviblad, chef helikopteravdelningen, i ett uttalande hos FMV. /MW

»Vi måste kunna lita på att information i 5G-nätet inte styrs, manipuleras eller missbrukas av utomstående. Försvarsmakten kompromissar vare sig om Sveriges säkerhet eller om våra grundläggande fri- och rättigheter.«

Det säger kommendör Jan Kinnander, chef för säkerhetskontoret vid den Militära underrättelsetjänsten, Must, om Post- och telestyrelsens meddelande om vilka operatörer som ska tillåtas att delta i utauktioneringen av det svenska 5G-nätet.

TEXT: Josefine Owetz
FOTO: Andreas Blomlöf

Yngre stridspilo lämnar F 17

F 17:s två insatsberedda stridsflygdivisioner utgör en viktig del i att skydda Sveriges luftrum. Men flottiljens personalförsörjning har vissa utmaningar. Det är hård konkurrens om flygtekniker på arbetsmarknaden och flera stridspiloter har det senaste året lämnat yrket tidigt i karriären.

ter

Förbandsbesök:
Blekinge flygflottilj, F 17

Ljudet från de dundrande motorerna vibrerar över flygfältet i Kallinge när ett Gripenplan lyfter mot den klarblåa himlen. Det är en kylslagen oktobermorgon på Blekinge flygflottilj och kvar på plattan står flygteknikern Tobias Källström och hjälpmekanikern Ellen Engblom. De har linjetjänst i dag, vilket innebär att de ska se till att planen är flygklara så att stridspiloterna kan genomföra sina flygpass.

– Vi har klargjort och tankat upp flygplanet samt kollat så att bränslesystem med mera fungerar som det ska och ser okej ut, säger Ellen Engblom när ljudet dämpat sig något.

FÖR ATT FLYGVERKSAMHETEN ska ske säkert krävs mycket service och underhåll av flygmaskinerna, ett arbete som görs av flygunderhållsenheten. Arbetsdagen för Källström, Engblom och de andra på 21:a flygunderhållskompaniet inleddes klockan sju med morgonmöte där verksamheten för dagen presenterades och den tekniska personalen fick reda på vilka flygplan de skulle ha hand om.

– Det varierar hur många plan vi ställer ut på linjen. Det beror på hur divisionen vill ha det. Vanligtvis ställer vi ut fyra maskiner inför flygpass som dagens, säger sergeant Tobias Källström.

På linjen servas varje plan av en tekniker och en mekaniker. Innan start kontrolleras motor, luftintag, teknisk utrustning, bromsar och däck. När flygplanet kommer tillbaka mellan flygpassen sker kortare klargöringar, förklarar han.

– Dessa går mycket snabbare, då har vi redan kollat det mesta eftersom vi alltid inleder med en större och mer omfattande kontroll. Men inför varje pass kollar vi pluggar, yttre skador, tankar och får input från piloten om han upplever något konstigt med maskinen, säger Tobias Källström.

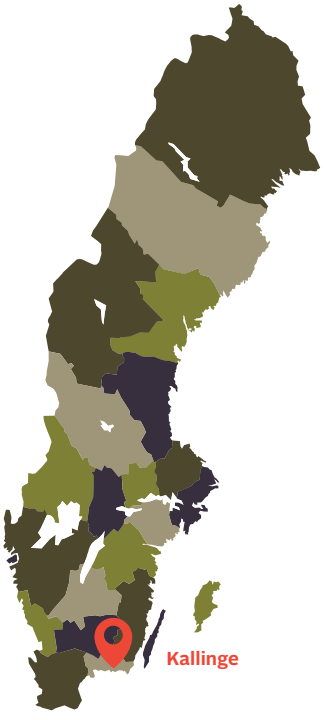

Flygteknikern Tobias Källström och hjälpmekanikern Ellen Engblom tillhör 21:a flygunderhållskompaniet. På linjen servas varje plan av en tekniker och en mekaniker.

Han tittar på klockan. Piloten beräknas vara borta en timme, förklarar han.

– Nu väntar vi egentligen bara på att de ska komma tillbaka. Har vi linjetjänst ligger vårt ansvar härute. Så här dags brukar vi gå in och äta lite frukost. Vi hör på flygradion i hangaren när de är på väg mot landning och det är dags att gå ut hit igen.

HÄR PÅ SVERIGES sydligaste flygflottilj finns två av Försvarsmaktens totalt sex stridsflygdivisioner, den 171:a och 172:a stridsflygdivisionen. Flottiljen har alltid stridsflygplan i beredskap och tillsammans med F 21 i Luleå, och F 7 i Såtenäs, delar F 17 på ansvaret för insatsdelen kopplat till övervakningen av Sveriges luftrum, den så kallade incidentberedskapen.

– Våra fokusområden är väldigt tydliga. Först kommer de skarpa beredskapsuppgifterna, där flygenheten och flottiljen som helhet är högst delaktiga, sedan kommer grundutbildning av nya piloter och därefter förmågeutveckling, säger överstelöjtnant Jörgen Axelsson, flygchef på F 17.

Han förklarar att prioriteringen kan få vissa följder för förmågeut-

VI HAR DE RESURSER VI HAR OCH VI FÖRSÖKER STÄNDIGT SE TILL ATT DET ÄR BALANS I ARBETSUPPGIFTER.

Jörgen Axelsson, flygchef på F 17

vecklingen, men kan inte gå in på vad som prioriteras ned till förmån för andra uppgifter.

– Det pågår förmågeutveckling, men vad vi fokuserar på och hur mycket tid vi lägger på de olika delarna varierar. Man ska också ha klart för sig att både när man grundutbildar och löser skarpa uppgifter pågår det samtidigt förmågeutveckling och bibehållande av förmågor. Sedan går det givetvis alltid att göra mer, säger han.

Hur ser personalläget ut på flygenheten?

– Det finns personella vakanser och vi är inte fullt bemannade, det är inget att hymla med. Vi har de resurser vi har och vi försöker ständigt se till att det är balans i arbetsuppgifter. Något som vi aldrig tummar på är flygsäkerheten, det är alltid det viktigaste och den får aldrig bli lidande, säger Jörgen Axelsson.

FÖRRA ÅRET SJÖNK antalet flygtimmar, enligt Försvarsmaktens redovisning för 2019. En anledning till att Jas 39 inte nått upp till planerade produktionsmål de senaste åren är att större underhåll har tagit längre tid än förväntat, vilket påverkat tillgången på flygplan. I år ser dock situationen bättre ut, enligt Jörgen Axelsson.

– Vi har gått igenom en period med svårigheter att få fram tillräckligt med flygtid på maskinerna. Vi ser dock en positiv trend nu, och den ser ut

Morgan Thalin

Stridspiloterna, som vi kallar för Johan och Alexander, har arbetat på flottiljen sedan 2018. Förra sommaren blev de klara med utbildningen för beredskapsuppgifter och just nu går de båda mot att bli rotechefer.

» FÖRUT TOG DET BETYDLIGT FLER ÅR ÄN I DAG FÖR ATT FÅ ALLA OLIKA CERTIFIKAT SOM MAN BEHÖVER.

Morgan Thalin, underhållschef

att hålla i sig. Flygvapnet har gjort ett jättejobb för att se över tillgången till reservdelar, säger han och tillägger:

– På teknikersidan har det också gjorts mycket, bland annat har man sett över utbildningsgången så att vi får fram fler tekniker som kan producera flygtid.

FLYGUNDERHÅLLENHETEN PÅ F 17 består av två flygunderhållskompanier, där flygunderhållsplutoner, basmateriel- och ammunitionsplutoner ingår. En stor del av verksamheten går åt till att generera flygtid åt de två divisionerna, berättar underhållschefen Morgan Thalin.

FAKTA

F 17

Blekinge flygflottilj, F 17, finns på tre platser i landet. Flottiljens stab och det mesta av verksamheten finns i Kallinge. Utanför Värnamo finns övningsbasen Hagshult och i Visby på Gotland har flottiljen en bastropp som driver Försvarsmaktens del av flygplatsen.

I flygenheten ingår, förutom stridsflygdivisionerna och flygunderhållenheten, en flygsystemssektion samt väderavdelning och teknikavdelning. På flottiljen utbildas även flygvapnets enda jägarförband, flygbasjägarna.

Källa: Försvarsmakten

Kompanierna gör underhåll och reparationer upp till en viss nivå, medan större tillsyner görs på flygverkstäderna vid F 21 eller F 7. Dessutom utförs vissa typer av underhåll vid Saabs verkstäder.

– Det är mycket som påverkar vår verksamhet, vi jobbar med avancerade materielsystem som kräver mycket underhåll. Ibland går de sönder, ibland behövs åtgärder från tillverkaren, säger överstelöjtnant Morgan Thalin.

Det tar drygt fem år att få fram en flygtekniker med de certifikat och behörigheter som krävs för underhållet på Gripen-systemet. För några år sedan genomfördes vissa förändringar i utbildningen med att korta antalet utbildningstimmar och underlätta processen till färdig flygtekniker. Istället för att läsa flera enstaka kurser läser man nu de olika delarna mer samlat och integrerat.

– Förut tog det betydligt fler år än i dag för att få alla olika certifikat som man behöver. Då sökte man en kurs och gick praktik, sedan sökte man ytterligare en kurs och gick den, och så vidare. Det tog alldeles för lång tid. Det var också svårare att få personal att gå alla olika steg, säger Morgan Thalin.

Certifikaten innebär, enkelt uttryckt, att teknikern får mer ansvar och får göra vissa moment och delar i underhållet på egen hand. Allt arbete som teknikerna gör i hangaren tillgodoräknas som praktik för att uppnå kraven för de olika certifikaten.

– När teknikerna kommer hit efter specialistofficersutbildning och en komplett teknikerutbildning påbörjas deras praktik. Efter två år får de ansöka om grundläggande certifikat för att få jobba med maskinen, säger Morgan Thalin.

FLYGTEKNIKERN TOBIAS KÄLLSTRÖM, 28 år, har arbetat på flottiljen sedan 2016 och genomför praktik för det så kallade B1-certfikatet, som omfattar 400 utbildningstimmar. Han räknar med att vara färdig om ett år.

– I nuläget får jag bara ta ansvar för mig själv och inte någon annans jobb. Med B1 får jag ta ett större ansvar och göra mer komplexa underhåll. I går till exempel bytte jag gasreglaget för första gången, säger Tobias Källström och tillägger:

– Det var faktiskt på kärran som vi ansvarar för i dag på linjen, så jag var lite nervös här vid starten imorse, säger han med ett skratt.

Det var både flygintresse och tekniskt intresse som fick honom att söka sig till den flygtekniska tjänsten. I likhet med majoriteten av underhållenhetens flygtekniker är han specialistofficer i grunden, men det finns också ett antal civila rader bland teknikerna. Det har varit ett sätt att komma tillrätta med personalförsörjningen av teknisk personal. Då rekryteras civila färdigutbildade flygtekniker som får komplettera de militära modulerna i en särskild utbildning.

– När det gäller tekniska befattningar generellt rekryterar vi i hård konkurrens på arbetsmarknaden. Samhället är tekniktungt och vi fajtas med andra branscher. En flygtekniker är med sin systemkunskap användbar på många andra ställen, säger Morgan Thalin.

Hur ser personalläget bland den tekniska personalen ut?

– Visst har vi brister, särskilt på teknikersidan. Men generellt sett har jag ändå ett positivt läge vad gäller rekrytering så just nu är det hanterbart. Jag har kunnat anställa många nya det senaste året. Det man hamnar i då är att det är många som är under utbildning samtidigt, vilket innebär mer arbete för organisationen, säger Morgan Thalin.

ANTALET SOLDATBEFATTNINGAR VID flygunderhållsenheten har utökats de senaste åren, vilket är en viktig rekryteringsbas mot tekniker. Och andelen värnpliktiga som går mot en befattning som hjälpmekaniker har blivit fler i år jämfört med första värnpliktskullen som ryckte in förra året, berättar Thalin.

– I år har vi 26 soldater i utbildning, viket förhoppningsvis ska

”Gruppchefer är viktiga, dels i utbildningen av de yngre piloterna, men också i att leda tjänsten produktionsmässigt och som gruppchefer i krigsförband”, säger flygchefen Jörgen Axelsson.

Som hjälpmekaniker ligger mycket av Ellen Engbloms fokus, utöver tankning, i och vid kabinen.

Den ljudisolerade kuren intill plattan ger den tekniska personalen möjlighet att föra samtal när planens motorer är igång.

ge en bra grund att stå på vad gäller rekrytering. Vi har genomfört grundutbildning under flera år med syfte att rekrytera mot soldatbefattningar. Skillnaden nu är att det helt bygger på plikt och därför skapas en osäkerhet i hur stort intresset är att stanna kvar i Försvarsmakten. Vi har bara haft en värnpliktsomgång hittills, men av dessa lyckades vi rekrytera flera, säger han.

En av dessa nyanställda är hjälpmekanikern Ellen Engblom, 20 år. Hon gjorde sin värnplikt som hjälpmekaniker och har varit anställd som soldat sedan i juli.

– Av sexton värnpliktiga hjälpmekaniker var vi åtta som tog anställning i vår befattning, men det finns också ett gäng av de drygt 100 värnpliktiga på flottiljen som tog anställning i sina respektive befattningar, säger Ellen Engblom.

På flygunderhållsenheten arbetar man med alltifrån tekniska reparationer och underhåll av flygplanen till bestyckning av flygplanen. Som hjälpmekaniker på ammunitionstroppen ser Engblom till att flygplanen har den ammunition och uppdragsutrustning som behövs.

– Det är ett spännande och varierande jobb som passar mig, något jag kände redan under befattningsutbildningen. Eftersom vårt fokus ligger på underhåll och förberedning av flygplanens olika vapensystem så får vi lära oss mycket om till exempel robotar, spaningskapseln och annan beväpning, säger hon.

Men det är en utmaning att få hjälpmekanikerna att stanna i Försvarsmakten och att få dem att vilja läsa vidare till specialistofficer och flygtekniker, medger Thalin.

– De soldater som genomför värnplikten hos oss har ofta en plats på teknisk högskola, så det är svårt att rekrytera dem till att bli flygtekniker. De ser snarare framför sig att bli flygingenjörer och liknande. Många skulle bara göra värnplikt och sedan plugga, men blir kvar här ett tag innan fortsatta studier, säger han.

I EN AV byggnaderna intill hangaren träffar vi två av stridspiloterna vid 171:a stridsflygdivisionen. De är 27 respektive 26 år gamla. Av säkerhetsskäl vill inte flottiljen att vi använder deras riktiga förnamn, och vi väljer därför att kalla dem för Johan och Alexander. Deras väg hit till Blekinge flygflottilj har sett i stort sett identisk ut, förklarar de, när de slår sig ner vid det stora konferensbordet.

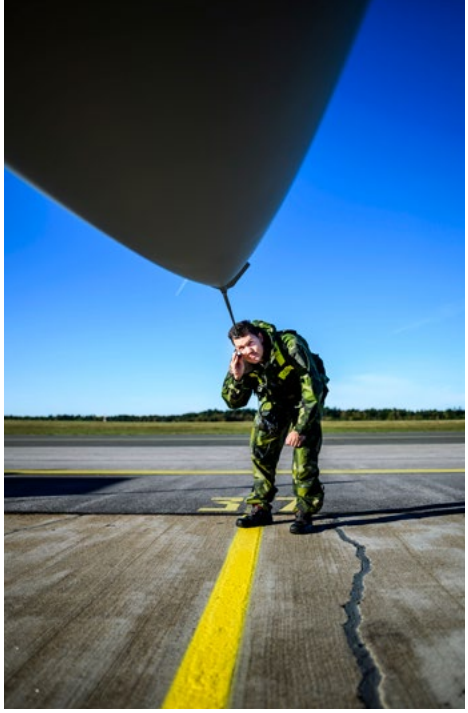

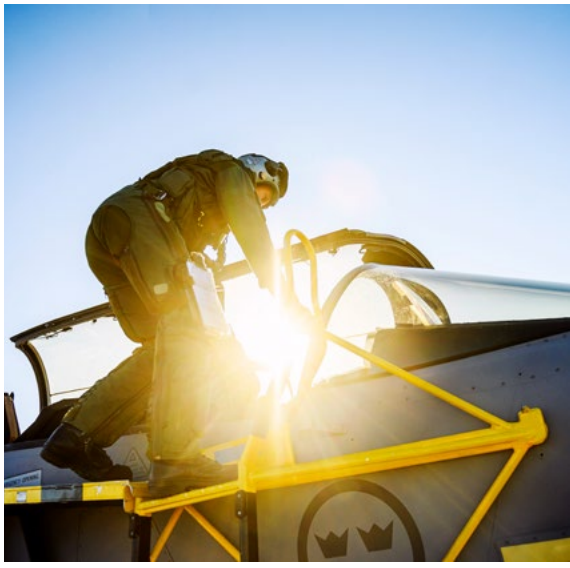

LEDTIDEN ÄR LÅNGSAM OCH DET TAR SJU ÅR INNAN MAN FÅR EFFEKT I SYSTEMET.

"Johan", stridspilot

– Vi har verkligen följts åt sedan dag ett. Vi gjorde militär grundutbildning på F 21 i Luleå, sedan kompletterande militär utbildning på LSS i Uppsala, innan vi började på Karlberg och därefter på flygskolan, säger Johan.

Efter två års flygutbildning på F 7 kom de i början av 2018 till F 17. Förra sommaren blev de klara med utbildningen för beredskapsuppgifter och just nu går de båda mot att bli rotechefer.

– Som rotechef har man både taktiskt ansvar och flygsäkerhetsansvar för ett annat plan. Som nybliven pilot är man rotetvåa, så rotechef är steget efter att vara enskild. Vi blev klara med utbildningen för beredskapsuppgifter förra sommaren. Det är många olika steg i utbildningen och flygdelen tar lång tid, säger Alexander.

Johan nickar instämmande.

– Ledtiden är långsam och det tar sju år innan man får effekt i systemet. Trots att vi har jobbat några år nu ses vi fortfarande som unga på divisionen, säger han.

De berättar att deras huvudsakliga arbete, utöver beredskapsdelarna, består av att planera och genomföra övningar. Den dagliga övningsverksamheten består dels av samövning inom och mellan divisionerna på F 17 och dels med de andra flygflottiljerna och övriga enheter inom flygvapnet. Stridsflygdivisionerna samövar också regelbundet med andra länder, inom ramen för olika internationella samarbeten.

BÅDE JOHAN OCH Alexander är involverade i utbildningen av nya piloter vid divisionen, som just nu genomför grundläggande flygslagsutbildning för att bli incidentklara.

– Om vi genomför sådan utbildning är det lektioner som ska hållas och simulatorpass som ska göras. Vi flyger inte med dem än, men det är bara några veckor bort innan vi

kommer börja flyga ihop, säger Johan.

Stridspilotens uppgift är att försvara luftrummet, attackuppdrag mot mål på marken och havet, och spaning med hjälp av olika sensorer. Namnet Jas kommer som bekant från begynnelsebokstäverna i de tre olika roller som flygplanet har, det vill säga jakt, attack och spaning. I luften kan planet växla mellan rollerna.

– Vi ska kunna verka i hela systemet och vad vi flyger är förutbestämt för att höja kvaliteten på en viss typ av flygverksamhet. Allt vi gör är därför alltid väldigt detaljstyrt, men i luften lämnas utrymme för taktiska egenheter och lösningar, säger Alexander.

I planet är en av de största utmaningarna informationshantering. En stor mängd data kommer från alla skärmar, samtidigt som flygtrafik- och stridsledningen förser piloten med information.

– Man har ett ständigt fokus på vad man gör om en minut, och om två minuter. Det kräver en hög mental närvaro. Man bygger upp olika mentala rutiner i sitt huvud beroende på vilket uppdrag och genomförande det handlar om.

OFTA NÄR MAN KOMMER NER EFTER ETT FLYGPASS ÄR DET SOM ATT MAN HAR UPPLEVT EN SLAGS MEDITATION.

"Alexander", stridspilot

Hjälpmekanikern Ellen Engblom, 20 år, gjorde sin värnplikt på F 17 och har varit anställd som soldat sedan i juli.

Mycket av vårt yrke handlar om små detaljer som kan få stora konsekvenser, säger Alexander.

MINST LIKA MYCKET tid som piloterna ägnar åt flygning, lägger de på utvärdering efter flygpassen. Allt som sker i planet spelas in och efteråt går man igenom färdinformationen och all data. Vid utvärderingen får piloterna möjlighet att diskutera hur de har flugit mot varandra och hur det har gått. Under uppspelningen kan man studera hur alla flygplan rört sig och hur olika moment genomförts.

– Det går att se alla knapptryck, vad som sägs i cockpit och hur flygbanorna ser ut. Vi rekapitulerar hela flygningen och spelar upp vissa moment i slow motion eller snabb hastighet. Stämmer den bild som jag hade i flygplanet med verkligheten? Det kan utvärderingen efteråt tala om, säger Johan.

Varje arbetsdag avslutas med en gemensam utvärdering i storforum för personalen vid divisionen. Ofta kan piloterna upplevt saker olika under passet, och då kan detta diskuteras vid utvärderingen. Just erfarenhetsöverspridning är en väldigt viktig del av verksamheten, och något som flygvapnet är stolta över.

– Det är ett effektivt sätt att få så mycket valuta som möjligt på flygtimmarna. Jag flyger inte i dag, men kommer ändå att sitta med vid utvärderingen i eftermiddag. När det är min tur att flyga imorgon tar jag med mig någon erfarenhet från mina kollegor som flyger i dag, säger Alexander och tillägger:

– Vi diskuterar små och stora misstag som kan ha uppstått vid flygpassen och har väldigt högt i tak i våra diskussioner, utan prestige eller att risk att få smäll på fingrarna. Det tar många år att uppnå denna kultur. Vi blir fostrade och drillade i detta redan på flygskolan.

Men den senaste tiden har antalet som deltar i dessa utvärderingar i storforum minskat.

Pilotförsörjningen inom flygvapnet har varit ett återkommande problemområde under många år och de kommande åren väntar stora pensionsavgångar. Det senaste året har även flera yngre stridspiloter på F 17 sagt upp sig eller tagit tjänstledigt. Majoriteten har varit gruppchefer och har lämnat Försvarsmakten efter 10 till 15 år i flygande tjänst.

– Vi har haft ett antal piloter det senaste året som har slutat på divisionerna och inte fortsatt till pension. Det har varit relativt unga, erfarna gruppchefer som har slutat, i 30- och 40-årsåldern. Det är en ökning jämfört med tidigare, säger flygchefen Jörgen Axelsson och fortsätter:

– Gruppchefer är viktiga, dels i utbildningen av de yngre piloterna, men också i att leda tjänsten produktionsmässigt och som gruppchefer i krigsförband.

ATT PILOTERNA HAR slutat beror bland annat på familjeskäl, berättar flygchefen. Och trots att de har erbjudits möjlighet att förflyttas till ett annat förband är det få som har valt att göra det.

– För många hjälper inte det, de har slutat ändå. Min uppfattning är

På flygunderhållsenheten arbetar man med alltifrån tekniska reparationer och underhåll till bestyckning av flygplanen.

att den sociala biten är en väldigt stor anledning till att man lämnar, säger Jörgen Axelsson.

En som märker av att flera kollegor har slutat är stridspiloten Hannes, som vi väljer att kalla honom. Han är rotechef på en av divisionerna och har arbetat på flottiljen sedan 2017.

– Arbetsbelastningen ökar naturligtvis, vi som är kvar får mer att göra. I utbildningen av nya piloter missar vi en del i erfarenhetsöverspridningen upplever jag, i och med att det är betydligt färre gruppchefer som kan sitta med på utvärderingarna. Det kommer också bli en utmaning att nå samma kvalitet i verksamheten när vi har så få gruppchefer. Vi löser våra uppgifter i dag, men det ser inte hållbart ut i ett längre perspektiv, säger Hannes.

Han är bekymrad över att flera piloter valt att lämna i ett relativt tidigt skede. Hannes betonar, i likhet med flygchefen, att gruppchefer är en viktig befattning på divisionen. I luften leder gruppchefer tre andra flygplan, förklarar han.

– De har mycket ansvar, stor erfarenhet och kan ansvara för flera typer av arbetsuppgifter. Försvarsmakten har inte råd att tappa dessa personer. De är nyckelpersoner i hela flygvapnet och det är oroväckande att man inte ser några drastiska åtgärder som en följd av glappet som börjar uppstå här, säger Hannes.

Hans uppfattning är också att kollegor har lämnat flottiljen på grund av familjesituationen, och av geografiska skäl. Han uppfattar även att frågor om lön och villkor spelar in.

– Jag tror att när man når gruppchefsnivå, och det börjar bli dags att bilda familj och liknande, så går det inte att argumentera för att bo på fel plats i landet längre. I dag har ens partner ofta lika hög lön, om inte högre. Det påverkar nog i högre grad än tidigare var man ska placera sig geografiskt. Förr hade vi förhållandevis bättre lön och förmåner som gjorde det värt att stanna, säger Hannes.

OFFICERSFÖRBUNDETS LOKALA FÖRENING på flottiljen, OF F 17, är också oroad över personalsituationen. Per-Martin Sternevi, förtroendevald i föreningen,

Per-Martin Sternevi

”Vi behöver fler flygtekniker, men jag kan inte påstå att vi har det stress-sigt som det är i dag. Men om vi haft fler tekniker hade vi såklart haft fler flygdugliga kärror”, säger Tobias Källström.

menar att det är något av ett trendbrott att just denna grupp av piloter väljer att lämna flygvapnet.

– Att vi tappar i just denna ålderskategori är något som är ovanligt och som vi inte riktigt sett tidigare. Åtminstone inte i den här skalan, säger Per-Martin Sternevi och tillägger:

– Det har börjat kommuniceras från divisionschefer att man har för låg bemanning och att man ser risker med detta inom en snar framtid. Det är välkommet att det pratas i chefsspåren också, den diskussionen har inte riktigt funnits lika tydligt innan.

Flygvapnets piloter omfattas av avtalet om löner för flygförare i Försvarsmakten, ALFF. Avtalet ger piloter en ingångslön på 38 000 kronor, en lön som har varit densamma sedan 1999. De senaste åren har flera försämringar gjorts i avtalet, enligt OF F 17. Bland annat höjdes pensionsåldern från 55 år till 67 år (för piloter födda efter 1987) för några år sedan och flygpremien, en bonus efter ett visst antal år i flygtjänst, har tagits bort.

– Jag upplever att det finns ett motstånd i

VI HAR INTE LÄNGRE TID ATT SITTA NER OCH UMGÅS, DET MÄRKS I TRIVSELN PÅ ARBETSPLATSEN.

”Hannes”, stridspilot

Försvarsmakten att förhandla om avtalet. Man verkar anse att vi har ett bra avtal och en tillräcklig ingångslön, trots att inget hänt på tjugo år. Det går nästan inte att diskutera detta då man oftast möts av tystnad, säger Per-Martin Sternevi och fortsätter:

– Situationen kommer inte att hålla länge till. Det är synd att det ska behöva gå så här långt. Man agerar för sent. Man verkar inte heller tänka på hur mycket man har investerat och vad det har kostat att utbilda dessa piloter. Om man hade öppnat för att se över lönerna och pensionen så hade man kommit väldigt långt.

Han efterlyser en liknande satsning som gjordes på lönenivåerna för flygstridsledare för något år sedan, där ingångslönerna höjdes rejält för att möta och kunna konkurrera med den civila delen av flygledarverksamheten.

– Hela kedjan behövs för att flygverksamheten ska fungera. Det är egentligen lika kritiskt, tillgången på flygstridsledare, tekniker och

piloter, säger Hans Bergwall.

Han är ordförande för OF F 17 och är själv flygtekniker. Han berättar att även om inflödet har blivit bättre så lider teknikerskrået av att Försvarsmakten ställde utbildningarna till flygtekniker under ett par år i början av 2000-talet.

– Det blev ett par år utan inflöde när man bedömde att det inte behövdes fler tekniker. Vi är i ett läge i dag där det är många som är äldre och många som är yngre, bristen ligger på tekniker i medelåldern. Där har vi väldigt få, säger Hans Bergwall.

PILOTEN HANNES TROR att den höjda pensionsåldern har varit en bidragande faktor till att flera stridspiloter har slutat, eller funderar på att sluta. Han är 28 år och gick på flygskolan när pensionsåldern ändrades.

– Det finns en stor frustration kring lönerna också upplever jag, men den höjda pensionsåldern är den enskilt största faktorn till att yngre piloter raderar ut tanken på att gå i pension i flygvapnet, säger han.

Varför då?

– Man ser inte motivationen att stanna en hel karriär som pilot. Lönen är för låg och när man upplevt det mesta man kan inom flygningen så kompenserar inte tillfredsställelsen i yrkeslivet för eventuella brister i familjelivet till följd av lång dags- eller veckopendling och kommenderingar mot ens vilja, säger han och fortsätter:

– Tidigare var 55 år en morot att stanna kvar, nu känns det inte längre värt det. Att det inte blev några som helst övergångsbestämmelser eller en trappa vad gäller pensionsålder för oss piloter är en stor besvikelse.

Hur ser du på tiden framåt?

– Jag hoppas att Försvarsmakten tar vår fråga på allvar och att man slutar blunda för varför folk lämnar. Det känns som att det finns en viss attitydförändring på lägre nivå vad gäller individuella behov och att man gör det man kan inom sina egna ramar, det tycker jag är bra och inger en viss optimism. Men om inte mer görs är jag rädd att jag och många av mina kollegor kommer sluta någonstans där de andra slutar nu, på gruppchefsnivå, säger Hannes.

Flygchefen Jörgen Axelsson är medveten om problematiken och förklarar att de ständigt jobbar med frågor som rör personalförsörjning.

– Detta är något som vi tar allvarligt på. Rekrytering, men även bibehållande av personal är väldigt viktigt för att Försvarsmakten ska kunna växa enligt de politiska inriktningar som nu finns. Detta är något som vi har stort fokus på och jobbar med kontinuerligt, säger han.

TILLBAKA PÅ LINJEN. Planen har nyligen landat och klargöring pågår inför nästkommande flygpass. Ellen Engblom har kopplat på tankslangen och påbörjat tankning, medan Tobias Källström kontrollerar skrovet. Varje flygplan har lite av sin egen individuella personlighet, berättar han, med tillhörande egenheter som kännetecknar dem i underhållet.

– Det går att ana vad piloten kommer att ha synpunkter på, beroende på vilket plan det handlar om. Det är till exempel en av kärrorna som har någon ventil som är lite långsam ibland, säger Tobias Källström.

Ellen har klättrat upp på stegen vid planet och står lutad över huven. Hon torkar noggrant av glaset med en trasa och rengöringsmedel. Som hjälpmekaniker ligger mycket av hennes fokus, utöver tankning, just i och vid kabinen, och närmare bestämt på stolen.

– Stolen är en av mina huvuduppgifter kan man säga, och att tillse att allt fungerar som det ska med den. Jag har återställt alla remmar och kontrollerat att det finns tillräckligt med syrgas, säger hon.

När piloten kommer ut till planet lämnar Källström över loggbladet och ger en kortare avrapportering om läget.

– Det kan handla om att planet har vissa begränsningar, vilken last som är hängd och hur spelrummet i övrigt ser ut, säger Tobias Källström.

Piloten klättrar upp och startar snart upp maskinen. Ljudet av motorerna är öronbedövande och det är närmast omöjligt att föra samtal. Den lilla ljudisolerade kuren intill plattan ger, förutom en välkommen paus från väderrelaterade omständigheter, en möjlighet för den tekniska personalen att föra samtal när planens motorer är igång.

Piloten höjer handen i en vinkning innan han rullar ut på startbanan. Snart lyfter planet återigen. Det dova och mullrande ljudet ekar över banan.

– Visst är det fortfarande häftigt att se när de startar och man hör mullret. Det är ett unikt ljud. Jag har inte blivit nollställd än, säger Tobias Källström och ler.

”Ofta när man kommer ner efter ett flygpass är det som att man har upplevt en slags meditation. Jag inser ofta att jag inte har tänkt på något som helst annat än flygningen på en timme”, säger piloten Alexander.

Försvarsmaktens behov av nya stridspiloter kommer att öka framgent som en följd av bland annat pensionsavgångar.

STÄLLFÖRETRÄDANDE SKOLCHEFEN:

Ökat intag på Flygskolan de kommande åren

Hallå där, major Per Klementsson, ställföreträdande skolchef på Flygskolan i Linköping, där alla piloter inom Försvarsmakten utbildas. Hur ser inflödet av blivande stridspiloter ut?

– Något varierande från år till år beroende på Försvarsmakten behov. Normalt 8 elever i varje årskull men det kan variera mellan 8 och 10 elever. Behovet framgent är att utöka intaget, beroende på kommande pensionsavgångar och därmed en ökande vakanssituation. Antalet stridsflygelever kommer att öka, från nuvarande 8–10 stycken, till 12–14 stycken.

Är det svårt att fylla platserna?

– I huvudsak lyckas vi årligen fylla de platser som finns tillgängliga men det har förekommit att vi tar in färre elever än önskat då inte tillräckligt många uppnår de krav som är satta. Svårigheten att tillsätta alla platser har till del berott på en bristfällig ansöknings– och antagningsprocess samt personaltillgången bland den testande personalen. Dessa svårigheter är till största del omhändertagna och därmed borde antalet sökande öka. Utmaningen framgent blir att ha tillräckliga resurser att omhänderta alla kandidater i urvalsprocessen.

Ungefär hur många sökanden är det till varje plats?

– Min bedömning, som aktiv professionsintervjuare sedan 2007, är att vi normalt sett har runt 70–80 sökande per plats. De senaste åren har Försvarsmakten fått runt 1000 ansökningar per urvalstillfälle. Av dessa är det cirka tre procent som antas.

Spelar det någon roll att urvalet till utbildningsplatserna är relativt litet i dag, jämfört med åren då det var flera hundra sökande per plats?

– Det kommer att få konsekvenser för flygvapnets möjlighet att bemanna alla pilotplatser. Detta i sig är oroväckande, med tanke på den vikande personalkurvan för piloter, i förhållande till Försvarsmaktens behov. Att lyckas tillsätta det antal utbildningsplatser som behövs och samtidigt behålla de som blivit antagna är ytterst viktigt för framtiden. Alla elever är efterlängtade och varmt välkomna, dock görs det aldrig något avkall på de minimikrav som finns uppsatta för att bli antagen till utbildningen. Finns det inte tillräckligt många kandidater som uppnår kraven så utbildas en omgång med färre antal elever.

»ALLA ELEVER ÄR EFTERLÄNGTADE OCH VARMT VÄLKOMNA, DOCK GÖRS DET ALDRIG NÅGOT AVKALL PÅ DE MINIMIKRAV SOM FINNS UPPSATTA.«

Har antagningsprocessen förändrats de senaste åren för att möjliggöra fler antagna?

– Antagningsprocessen har till del förändrats genom åren, dock inte främst för att möjliggöra fler antagna. Processen har moderniserats, avseende testernas utformning, och till del även förändrats utifrån forskning på området. Däremot så har ansökningsförfarandet och antagningskraven förändrats och möjliggör för fler att bli antagna. Möjligheten att ansöka finns nu i en betydligt större utsträckning då Försvarsmakten tar emot ansökningar över tid. Gällande krav så har dessa förändrats genom åren. För närvarande finns, som exempel, inget ålderskrav samt inget krav på tidigare militär erfarenhet. Dessa krav, så väl som andra, kan komma att förändras framgent.

Hur ser utmaningarna ut de kommande åren?

– Vi har en del utmaningar avseende övergången till ett nytt flygutbildningssystem, ersättaren till SK 60, och att i samband med detta inte minska på utbildningstakten då behovet av piloter är enormt stort. Även bemanningen av Flygskolan, som börjar bli ålderstigen, är utmanande. Även här finns en koppling till antalet tillgängliga piloter i Försvarsmakten och hur dessa skall prioriteras. Det som behövs är ett nytt skolflygplan i tillräckligt numerär samt en tryggad personalförsörjning av flyglärare, säger Per Klementsson, ställföreträdande skolchef på Flygskolan.

Per Klementsson

Vill du vara en del av en utvecklande organisation där träning och fysisk prestationsförmåga är en stor del? Då har vi jobbet för dig. Militärhögskolan Karlberg utbildar våra nästa officerare och har både officerare och civilt anställda på skolan. Här finns sex enheter som arbetar med utbildning, veteraner, friskvård och hälsa, infrastruktur och en stab som stödjer enheterna.

SÖKES – CHEF TILL FÖRSVARSMAKTENS IDROTTS- OCH FRISVÅRDSENHET

Chefens uppgift
Enhetens verksamhet är inriktad mot att stärka, synliggöra, öka och vidmakthålla personalens hälsa och fysiska stridsvärde i Försvarsmakten.

Som chef för enheten har du chefsansvar för personalen på enheten men även i vissa avseenden för FM personal under internationella- och nationella tävlingar och träningsaktiviteter.

Kvalifikationer
- OF4
- Vana att leda personal med specialistkompetens
- God förmåga att självständig driva frågor
- Mycket goda kunskaper i engelska

Intresserad? Läs mer/sök tjänsten på ReachMee senast 6:e december. Vi ser framemot din ansökan!

Utveckla dina kunskaper och stötta våra medlemmar

Vikariera som ombudsman

Officersförbundet söker en vikarie för en av våra ombudsmän med inriktning förenings- och medlemsstöd.

Ansök senast **10/12**

Vi erbjuder en unik möjlighet för dig med lite extra fackligt intresse att ytterligare utveckla dina kunskaper om Officersförbundet, Försvarsmakten och närstående myndigheter. Som vikarierande ombudsman under cirka 7 månader kommer du att delta i kansliets beredning av ärenden, allt ifrån den enskilde medlemmens arbetsmiljö till nationell försvarspolitik. Efter att du har vikarierat hos oss kommer du ha en tung merit att addera till ditt CV och våra medlemmar har fått hjälp med att bevaka och förbättra sina anställningsvillkor.

Dina arbetsuppgifter blir att tillsammans med de andra ombudsmännen ge råd och stöd till Officersföreningar och enskilda medlemmar samt att utbilda förtroendevalda. Vidare kommer du delta i arbetet med att rekrytera medlemmar.

Du som söker ska ha:
→ Ett starkt engagemang för Officersförbundets medlemmar
→ Varit elev vid någon av Officersförbundets kurser
→ Förmåga att pedagogiskt förklara och utbilda i avtal och regler

Du som söker bör ha:
→ Erfarenhet från fackligt arbete
→ Erfarenhet från att utveckla föreningsverksamhet

För att lyckas med jobbet måste du vara intresserad av att arbeta med att hjälpa och stötta andra och att dela med dig av dina kunskaper. Att uttrycka sig väl i tal och skrift är en förutsättning för arbetet. Vi är idag 16 anställda på kansliet och har våra lokaler på Sturegatan 15 i Stockholm.

Tillträde i december eller senare efter överenskommelse. Anställningen är ett vikariat för en ombudsman som ska vara ledig från januari till prelimärt juli.

Vi har viss möjlighet att hjälpa till med boende.

Ytterligare upplysningar om tjänsten lämnas av förbundsdirektör Peter Löfvendahl. Fackliga representant är Conny Jansson, Saco-föreningen.

Båda nås på telefon 08-440 83 30. Peter nås även på telefon 070-580 51 07.

Vi vill ha din ansökan snarast, dock senast 10 december, tillsättning kan ske under ansökningstiden. Ansökan skickar du till kansliet@officersforbundet.se eller Officersförbundet, Box 5338, 102 47 Stockholm.

OFFICERSFÖRBUNDET

Officerare behöver vara förebilder

Försvarsviljan är grundläggande för samhällets samlade förmåga och vilja att försvara Sverige och vårt oberoende. Men att bygga upp försvarsviljan i ett land där ett väpnat anfall för de flesta framstår som science fiction innebär stora utmaningar och kräver såväl pålitliga myndigheter som trygga och föredömliga officerare.

Försvarsvilja är avgörande för att du som officer framgångsrikt ska kunna leda förband och enheter. Utan försvarsvilja finns ingen motivation vare sig inom Försvarsmakten eller resten av totalförsvaret för att lösa några uppgifter. Försvarsvilja är nödvändigt för att Sverige ska kunna använda försvaret vid ett krigsutbrott men Försvarsmakten kan inte på egen hand skapa försvarsvilja. Försvarsvilja är ett grundläggande behov och därför behöver förståelsen öka för detta seglivade men svårfångade begrepp från kalla kriget. När det nu våras för totalförsvaret får en hel begreppsflora en pånyttfödelse. Dit hör försvarsvilja. I korthet innebär begreppet att du är beredd att strida för Sverige ifall landet blir angripet. Men försvarsvilja är mer än så och på två sätt ett väldigt svenskt begrepp. För det första välkomnar svenskan uppfinningsrikedom med sammansatta ord som försvar och vilja – försvarsvilja – där andra språk nöjer sig med ord som redan finns, såsom motivation eller moral. För det andra hänger försvarsvilja och totalförsvar ihop som ”vilja och förmåga”. Om totalförsvaret utgör Sveriges samlade förmåga motsvarar försvarsviljan den enskilda medborgarens vilja att använda landets förmågor för att försvara landet. Totalförsvaret är en rättfram svensk replik på ”det totala kriget”. Det vill säga världskrigens totala krigföring, där hela samhället påverkas. För att bygga upp Försvarsmakten och civilförsvaret och dessutom vara beredd att använda dem behövs försvarsvilja i fredstid. Alltså är försvarsviljan avgörande för att Sverige ska ha ett försvar.

NÄR SVENSKA FOLKETS försvarsvilja skulle mätas för första gången 1952 ställdes den numera klassiska frågan ”Antag att Sverige anfalls. Anser Ni då att vi bör göra väpnat motstånd, även om utgången ter sig oviss?” Frågan har, av uppenbara skäl, aldrig ställts i krig och frågan handlar inte heller om du är beredd att dö för ditt land. Med andra ord är det lätt att svara ja i fredstid. Under kalla kriget resulterade frågeställningen i en stabil statistik med runt 70 procent ”förvarspositiva”. Ett utmärkt resultat som var och vartannat år kunde publiceras i tidningarna. Rubrikerna sporrade försvarsanställda och de som engagerat sig i frivilligorganisationerna. Kanske var det också ett sätt att signalera till motståndaren att viljan fanns att försvara landet. Den statistiska försvarsviljan var så att säga en del av avskräckningen.

» VISST HAR FÖRSVARSVILJAN MÄTTS KONTINUERLIGT MEN FRÅGAN ÄR VAD PROCENTUELLA SKATTNINGAR EGENTLIGEN SÄGER OM VILJAN ATT FÖRSVARA DAGENS SVERIGE. «

Med dagens auktoritära och aggressiva Ryssland som granne är frågan åter aktuell. Visst har försvarsviljan mätts kontinuerligt men frågan är vad procentuella skattningar egentligen säger om viljan att försvara dagens Sverige. Kanske var det lättare att skapa försvarsvilja i folkhemmet med kalla kriget som fond. Idag är Sverige ett modernare land där ett anfall på riket för flertalet framstår som science fiction. Hur kan då försvarsviljan stärkas?

I grunden handlar försvarsvilja för den enskilda om tre saker: tro på att Sverige går att försvara, tro på att Sverige är värt att försvara och tro på att man själv kan göra skillnad. Givetvis är det inte välfärden som ska försvaras, även om den behövs i försvaret av Sverige. Utan exempelvis dagisverksamhet kan ingen mobiliseras. Men att Sverige är värt att försvara är inte en materiell fråga. Då skulle fienden kunna muta oss. Det är Sveriges frihet och oberoende som ska försvaras. Men är det möjligt?

Frågan om det går att försvara Sverige aktualiserades av debatten om en-veckas försvaret, vilket satte bilden av utmaningarna Försvarsmakten stod inför. Dessutom präglar tidigare krig med invasioner och ockupationer fortfarande allmänhetens hotbild. Men framtidens väpnade angrepp kommer kanske också att te sig helt annorlunda än många föreställer sig. Fienden vill exempelvis kanske bara ta en del av Sverige för att förhindra Nato från att rycka fram på norra flanken. I ett sådant scenario ter sig Försvarsmaktens resurser redan nu mer adekvata.

Sverige kan även drabbas av konflikter i den så kallade gråzonen mellan fred och krig. Sannolikt är motståndaren kostnadseffektiv och vill främst försvaga allmänheten och beslutfattarna genom olika slags påverkansoperatio-

Foto: Mattias Nurmela/Försvarsmakten

Officerare som föregångsmedborgare kan bidra till uppbyggnaden av försvarsviljan hos allmänheten.

ner, med exempelvis cyberangrepp eller psykologisk krigföring. I dessa lägen är en existerande försvarsvilja helt nödvändig för att Sverige inte ska vika ned sig. Det går alltså inte att vänta på ett angrepp och lita på att det ska ha en samlande effekt på landets befolkning.

Till syvende och sist är det ingen som med säkerhet vet vad Sverige kommer att klara av i krigsdimman, *the fog of war*. Samtidigt behöver myndigheter hjälpa medborgare att leva med en sådan osäkerhet. Så hur får man folk att tro att de kan göra skillnad?

VARKEN FÖRSVARSMAKTEN ELLER andra myndigheter kan peka på den planerade myndigheten för psykologiskt försvar och hålla den ansvarig för att producera försvarsvilja. Då skulle den nya myndigheten riskera att förvandlas till ett propagandaministerium. Sverige är en demokrati och för att den ska fungera behöver medborgarna tillgång till pålitlig information som kommer fram snabbt. Det kan den nya myndigheten bistå med. Men försvarsvilja är resultatet av allas gemensamma ansträngningar och måste vila på samhällets främsta värderingar.

MSB:s broschyr ”Om Krisen eller Kriget Kommer” från 2018 liksom 2020 års covid-19-kris visar att den enskilde medborgaren behöver klara en hel del på egen hand. För att den enskilde ändå ska utveckla en försvarsvilja behövs tillit till myndigheter vilket förutsätter trovärdighet och det kan myndigheter bidra till genom uppriktighet. Exempelvis enligt Churchills recept, ”jag kan inte lova er annat än blod, svett och tårar...” när Storbritannien stod ensamt mot Nazityskland efter Frankrikes kollaps 1940. I längden avslöjas nämligen nästan alltid lögner och då knäcks förtroendet. Därför kan myndigheter inte heller satsa på *”fake it until you make it”* när det gäller olika slags totalförsvarsförberedelser. Inte minst skulle det märkas i totalförsvarets övningsverksamhet.

Utan försvarsvilja riskerar Sverige att drabbas av det sämsta alternativet – propaganda – fiendens eller en egen propaganda riktad till svenska folket. Särskilt efter andra världskriget ville ingen i Sverige tillgripa diktaturens verktyg, propaganda, för att bygga försvarsvilja. Istället uppmuntrades kritiskt tänkande så att medborgare själva skulle kunna se igenom fiendens lögner. Att kunna genomskåda *fake news* har inte blivit lättare men viktigare eftersom den enskilde i dag möter propaganda på egen hand på sociala medier. Detta innebär förstås också att myndigheter får leva med att kritiskt tänkande kan tillämpas även på dem. Om myndigheter vill främja försvarsviljan behöver de påtala att det är genom att försvara Sveriges frihet och oberoende som möjligheten består för var och en att även i framtiden kunna utöva kritiskt tänkande och andra demokratiska rättigheter.

VISST KAN MAN undra vad man som officer ska göra åt försvarsviljan när man har händerna fulla med trupp och övning, insatsverksamhet eller att slita på linoleumet på högkvarteret. Men det lilla gör så mycket. Som officer är det nödvändigt att vara en förebild. Vem vill stödja Försvarsmakten om det inte går att se upp till officerare och känna sig trygg med dem? Kanske behöver officerare även vara föregångsmedborgare och förklara för vänner och bekanta varför försvaret behövs. Då byggs åtminstone en del av försvarsviljan upp, på det informella sätt som i det långa loppet ger störst avtryck i samhället.

NIKLAS ROSSBACH
är filosofie doktor i historia och till vardags förste forskare vid Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI
Redaktör: Linda Sundgren

TEXT: Linda Sundgren
FOTO: Försvarsmakten och Magnus Laupa

Alla arbetsgivare är skyldiga att bedriva ett systematiskt arbetsmiljöarbete,

men inom Försvarsmakten finns stora brister på området. Det menar Försvarsmaktens avgående huvudskyddsombud. Chefen för produktionsledningen tycker att arbetsmiljöarbetet sköts tillräckligt bra.

Försvarsmaktens kraftiga tillväxt med nya regementen, fler övningsdagar och en massiv uppräkning av antalet värnpliktiga frestar på personalen. Flera förband flaggar för att de går tungt och Försvarsmaktens årliga medarbetarundersökning, FM Vind, visar att stress och resursbrist är återkommande problem i organisationen. Samtidigt haltar det systematiska arbetsmiljöarbetet (Sam) inom Försvarsmakten. Uppdagade arbetsmiljö- och säkerhetsbrister hamnar mellan stolar och lämnas utan åtgärd och ärenden fastnar på vägen, innan de nått den nivå som har mandat att omhänderta dem. Försvarsmaktens senast fastställda uppföljning av det systematiska arbetsmiljöarbetet är från 2017. Den visar på ett flertal brister med dålig kunskap om Försvarsmaktens arbetsmiljöpolicy, obalans mellan uppgifter och resurser och åsidosättande av säkerhetskulturen. Stefan Nilsson är avgående huvudskyddsombud i Försvarsmakten och sedan den 1 november ersättande skyddsombud i ASU armé (avtal om samverkan och utveckling). Han är kritisk till hur Försvarsmakten hanterar det systematiska arbetsmiljöarbetet.

– Försvarsmakten har egentligen aldrig haft ett välfungerande systematiskt arbetsmiljöarbete. Men situationen har förvärrats sedan den nya organisationen sjösattes den 1 januari 2019 och man har inte fått igång Samen ute på försvarsgrensstaberna, säger Stefan Nilsson.

SAM ÄR DEN metod för arbetsmiljöarbete som arbetsgivare ska använda enligt arbetsmiljölagen. Metoden skapar en systematik som ska säkerställa att brister identifieras, analyseras, åtgärdas och följs upp. Enligt Stefan Nilsson bedrivs systematiskt arbetsmiljöarbete bara på vissa förband.

– Jag bedömer att ungefär en tredjedel av alla organisationsenheter har ett fungerande arbetsmiljöarbete. Men allt kan inte lösas lokalt och på försvarsgrensstaberna har man fortfarande inte fått i gång Samen mot underställda organisationsenheter, säger han.

Och det här kan få allvarliga konsekvenser, menar Stefan Nilsson.

– Fungerar inte Samen ökar risken för skador och olyckor. Det kan handla om ett förbättringsarbete som inte blir gjort och brister som inte åtgärdas. Särskilt allvarligt är det nu när vi är inne i en kraftig tillväxtfas. Det är lätt att man tappar bort arbetsmiljöarbetet på vägen samtidigt som riskerna ökar.

"Försvarsmakten har egentligen aldrig haft ett välfungerande systematiskt arbetsmiljöarbete", säger Stefan Nilsson, avgående huvudskyddsombud.

» FUNGERAR INTE SAMEN ÖKAR RISKEN FÖR SKADOR OCH OLYCKOR.

Stefan Nilsson, avgående huvudskyddsombud i FM

I SLUTET AV maj i år lade Stefan Nilsson en så kallad 6:6a mot Försvarsmakten. En 6:6a (sjätte kapitlet, sjätte paragrafen i arbetsmiljölagen) kan upprättas av skyddsombud om allvarliga brister i arbetsmiljön inte omhändertas, trots att problemen påtalats. Arbetsgivaren är då skyldig att snabbt inkomma med svar på hur problemen ska lösas, annars kan ärendet lämnas vidare till Arbetsmiljöverket för vidare åtgärd eller inspektion. Stefan Nilsson säger att han gav Försvarsmakten gott om tid att starta upp det systematiska arbetsmiljöarbetet efter omorganisationen 2019, innan han gjorde en anmälan.

– Jag har förståelse för att det kan ta tid att få igång arbetsmiljöarbetet efter en omorganisation, men i våras hade det gått ett och ett halvt år utan att Samen var på plats. Under den tiden hade jag ställt frågor om det systematiska arbetsmiljöarbetet vid upprepade möten utan att få ett tillfredsställande svar om hur det skulle lösas.

Johan Svensson är chef för produktionsledningen och den som på uppdrag av ÖB ansvarar för det systematiska arbetsmiljöarbetet i hela Försvarsmakten, utom Högkvarteret och specialförbanden. Han håller inte med om den bild som Stefan Nilsson ger av bristerna i det systematiska arbetsmiljöarbetet.

– Jag tycker att vi har en tillräckligt bra kontroll på det här, även om jag inte trängt in i alla detaljer i 6:6an, säger Johan Svensson. Samtidigt är det med arbetsmiljöarbete som med

När Försvarsmakten växer och fler ska utbildas är det särskilt viktigt att tillgodose att arbetsmiljö och säkerhet upprätthålls.

verksamhetssäkerheten att vi aldrig kan vara nöjda. Det finns alltid sådant som kan bli bättre.

SEDAN OMORGANISERINGEN DEN 1 januari 2019 ska det systematiska arbetsmiljöarbetet skötas inom respektive försvarsgrensstab, under försvarsgrenschefernas ansvar. Men enligt den 66a som lades i våras ska två av tre ordföranden i försvarsgrenarnas skyddskommittéer, alltså försvarsgrenscheferna själva, uppgivit att de saknar resurser för uppgiften. Från den tredje försvarsgrenen var beskedet att personal fanns men att "... inga uppgifter är ställda då arbetsmiljöfördelning inte är klarlagd".

– Har man inte tillräckliga resurser ska man inte ta på sig chefsrollen, men i karriäryrken gör man det ändå. Den som är kapten vill bli major och den som är general vill bli högre general och därför stannar man kvar och försöker hantera situationen, säger Stefan Nilsson.

Men problem med resursbrist knutet till arbetsmiljöarbetet är ingenting som Johan Svensson säger sig känna till.

– Ingen av försvarsgrenscheferna har uppgett till mig att de inte klarar av att upprätthålla sitt chefskap. Arbetsmiljöarbetet ingår i uppdraget som chef. Du kan inte vara chef över någonting om du inte tar ditt arbetsmiljöansvar, säger han.

Johan Svensson

» INGEN AV FÖRSVARSGRENSCHEFERNA HAR UPPGETT TILL MIG ATT DE INTE KLARAR AV ATT UPPRÄTTHÅLLA SITT CHEFSKAP.

Johan Svensson, chef för produktionsledningen

Han säger också att försvarsgrenscheferna har fått de förutsättningar som krävs för att bedriva ett systematiskt arbetsmiljöarbete.

– Samtliga försvarsgrenschefer har fått handlingsfrihet att anställa mer personal och driva det här arbetet. Det är inte en ekonomisk fråga, säger Johan Svensson.

Men av de protokoll som förts vid möten inom arbetsmiljökommittén hos chefen för Ledningsstaben, där också ställföreträdande stabschefen på Produktionsstaben deltagit, visar att resursfrågan varit en återkommande punkt.

– Johan Svensson kan inte varit helt döv inför det faktum att försvarsgrenscheferna anmält att de saknar resurser, säger Stefan Nilsson. Men nu har försvarsgrenscheferna sagt att de ska lösa arbetsmiljöarbetet med de resurser de har. Vi får se hur de lyckas med det.

SOM EXEMPEL PÅ brister i det systematiska arbetsmiljöarbetet lyfter Stefan Nilsson fram ärenden som pågått under flera år utan en hållbar lösning. Däribland de ergonomiskt undermåliga ryggsäckarna som jägarsoldaterna i Arvidsjaur, Karlsborg och Berga använder.

– Ryggsäckarna är gjorda för individer som är två meter långa och

väger 95 kilo, alla andra får ont i ryggen och drar i förlängningen på sig arbetsskador. Men istället för att lyfta frågan till den nivå som kan besluta om inköp av nya ryggsäckar väljer lokala chefer att plocka fram fallskärmsjägarnas gamla ryggsäckar som har bättre passform men som redan fallit för åldersstrecket. Ärenden studsar inte på rätt nivå och ingen löser problemen, säger Stefan Nilsson.

Han pekar också på dödsolyckan under övningen Vintersol 2017 när en bärgningsbandvagn gick igenom isen liksom olyckan under Northern Wind 2019 när en hemvärnssoldat omkom efter att tältet hon låg i blivit överkört av ett stridsfordon.

– I utredningen av fordonet som gick igenom isen påtalades det brister som fortfarande inte var omhändertagna när olyckan under Northern Wind inträffade, säger Stefan Nilsson.

Johan Svensson säger att han är medveten om att systematiken i arbetsmiljöarbetet inte alltid fungerar till 100 procent.

– Om det gjorde det skulle vi inte haft en enda arbetsskada. Men vi ska ha ett synsätt som gör att vi utvecklar arbetsmiljöarbetet vidare och det finns sådant som behöver förbättras. Vi behöver bättre analysverktyg för att lära av händelser och använda anmälda arbetsskador i det proaktiva arbetsmiljöarbetet. Vi behöver också bli mer tydliga med linjechefernas ansvar för arbetsmiljön, säger han.

I SEPTEMBER SKICKADE Johan Svensson ut en order om hur det systematiska arbetsmiljöarbetet ska bedrivas i Försvarsmakten. Den riktar sig till såväl de tre försvarsgrenscheferna som till stridskraftscheferna och cheferna för organisationsenheterna.

– Att jag gick ut med en sådan order var inget konstigt. Den handlar om frågor vi diskuterat och jobbat med sedan försvarsgrenarna upprättades och det finns alltid skäl att sätta saker på pränt, säger Johan Svensson.

Den 25 september valde Stefan Nilsson att återkalla sin 6:6a-anmälan. I ett skriftligt yttrande uppger han att bristerna i arbetsmiljön ännu inte är omhändertagna och att han fortfarande inte fått något fullödigt svar på hur problemen ska omhändertas av ansvariga chefer. Däremot har han fått indikationer utanför samverkansgruppen att ett systematiskt arbetsmiljöarbete kan vara på plats inom ett kvartal. Det är också skälet till att han valde att dra tillbaka sin anmälan.

– Man ska se återtagandet av 6:6an som att Försvarsmakten får ytterligare en tidsfrist att komma igång med det systematiska arbetsmiljöarbetet. Men lyckas man inte lösa problemen går vi vidare till Arbetsmiljöverket, säger Stefan Nilsson.

Christer Tistam

Systematiskt arbetsmiljöarbete

Reglerna om systematiskt arbetsmiljöarbete (Afs 2001:1) gäller alla arbetsgivare. Föreskriften ställer både krav på hur arbetsmiljöarbetet ska organiseras och vilka aktiviteter som behöver genomföras. Syftet med systematiskt arbetsmiljöarbete är att arbetsgivaren ska arbeta förebyggande och upptäcka och åtgärda brister.

Indragna inspektioner – personaldirektören hänvisar till skriftliga enkäter

Från och med i år genomför Säkerhetsinspektionen inte längre några kontroller av det systematiska arbetsmiljöarbetet på förbanden. Personaldirektören hänvisar istället till den årliga uppföljningen via enkät som Försvarsmakten genomför.

Säkerhetsinspektionen har med stöd av Försvarsmedicincentrum i Göteborg under ett stort antal år genomfört kontroller av det systematiska arbetsmiljöarbetet (Sam) på förbanden. Det har skett genom fysiska besök vart tredje år där personal intervjuats och dokumentationen granskats. Men genom en överenskommelse mellan chefen för Försvarsmaktens Säkerhetsinspektion, Christer Tistam, och den tidigare ställföreträdande personaldirektören, Stina Nyström, beslutades att Säkerhetsinspektions kontroller av de systematiska arbetsmiljöarbetet på förbanden skulle upphöra från och med i år.

– Jag ville öka tydligheten i systematiken i arbetsmiljöarbetet och det var därför jag lyfte frågan om att göra en förändring. Jag ville att någon från Ledningsstabens personalavdelning skulle leda arbetet och få en mer samlad bild tillsammans med övriga redovisningar och rapporter som förbanden lämnar till personalavdelningen, säger Christer Tistam.

I PRAKTIKEN INNEBÄR förändringen att en av kontrollfunktiorna av det systematiska arbetsmiljöarbetet försvinner. Försvarsmaktens personaldirektör, Klas Eksell, vill enbart lämna skriftliga svar på Officerstidningens frågor om förändringen.

"Granskning och uppföljning av det systematiska arbetsmiljöarbetet görs redan i dag via en enkät till alla chefer med fördelade arbetsmiljöuppgifter", skriver Klas Eksell i ett mejl.

Enkäten följs upp vid respektive arbetsmiljökommitté där resultatet och behov av åtgärder samverkas i enlighet med ASU FM (avtal, om samverkan och utveckling) och arbetsmiljölagen. Den senast fastställda enkätuppföljningen av det systematiska arbetsmiljöarbetet är från 2017 års granskning. Hur det kommer sig att man inte fastställt någon av de senaste årens uppföljningar ger Klas Eksell inget svar på.

Björn Skoog är arbetsmiljöingenjör vid Försvarsmedicincentrum och deltog vid de tidigare kontrollerna av det systematiska arbetsmiljöarbetet tillsammans med Säkerhetsinspektionen. Han beklagar att man numera enbart ska följa upp det systematiska arbetsmiljöarbetet via enkäter.

– Enkäten är ett svar från organisationsenheten, även om

Att inspektionerna av det systematiska arbetsmiljöarbetet återupptas kan inte uteslutas, enligt säkerhetsinspektören.

Foto: Försvarsmakten

skyddsombuden ska vara med när enkäterna besvaras vilket ska borga för en slags samsyn. Men det är lätt att bli hemmablind och en inspektion av någon som kommer utifrån kan nog bli mer djuplodande än de skriftliga svar man själv lämnar, säger Björn Skoog och fortsätter:

– Om man exempelvis ställer en fråga om det finns rutiner för det systematiska arbetsmiljöarbetet blir svaret förmodligen ja. Men är rutinerna införda? Är de uppdaterade, reviderade, fastställda? Och känner alla till dem? Jag tror man kommer längre i intervjuer med personal på olika nivåer än med enbart enkäter.

VID DE INSPEKTIONER som Säkerhetsinspektionen genomförde granskades dokumentationen om det systematiska arbetsmiljöarbetet och intervjuer genomfördes med personal på alla nivåer, från förbandschef och enhetschef till avdelningschef och enskilda medarbetare. Inspektionerna pågick mellan en och en halv och två dagar beroende på storleken på förbandet. Även Christer Tistam säger att inspektionerna fyllde en funktion.

– Många ute på förbanden uppskattade våra besök. Man såg dem som ett stöd i det egna arbetet och arbetsmiljöhandläggarn fick upp frågan på bordet. En del förband tycker att vi ska återuppta våra inspektioner och det kan inte uteslutas att det blir så.

EN DEL FÖRBAND TYCKER ATT VI SKA ÅTERUPPTA VÅRA INSPEKTIONER OCH DET KAN INTE UTESLUTAS ATT DET BLIR SÅ.

Christer Tistam, chef för FM:s Säkerhetsinspektion

Skyddsombud på fler nivåer ska stärka arbetsmiljöarbetet i Försvarsmakten

Den 1 november ersattes Försvarsmaktens huvudskyddsombud av fyra centralt placerade skyddsombud. Helena Bergli på Ledningsstaben tar över rollen som skyddsorganisationens centrala samordnare.

Försvarsmakten har fått en ny skyddsorganisation. Den är en anpassning till omorganiseringen 2019 med utlokaliserade försvarsgrensstaber med långtgående befogenheter. I den nya organisationen finns fyra centralt placerade skyddsombud; ett vid respektive försvarsgren och ett på försvarsledningsnivå. Samtliga centrala skyddsombud har också en ersättare för att minska sårbarheten i organisationen. Försvarsmaktens huvudskyddsombud sedan sex år, Stefan Nilsson, avgick den 31 oktober då hans förordnande gick ut. Han har deltagit i utformandet av den nya skyddsorganisationen och menar att omgörningen kommer att leda till att skyddsombudens inflytande över arbetsmiljön ökar.

– I stället för att som tidigare möta en general i form av personaldirektören som agerade budbärare med varierande framgång, träffar vi i dag sju olika generaler inom rätt område. På så vis kommer vi närmare den som fattar besluten och därmed ökar våra chanser att påverka, säger Stefan Nilsson.

Han tror också att den nya skyddsorganisationen kommer innebära att arbetsmiljöarbetet effektiviseras och att fler ärenden kan lösas längre ut på linan.

– Kanske måste man inte lyfta inköp av nya lovikavantar till en general, den typen av frågor borde kunna lösas lokalt. Så kan generalerna arbeta med mer övergripande strategiska frågor som bara de har resurser att omhänderta, säger han.

SKYDDSOMBUD PÅ FÖRSVARSLEDNINGSNIVÅ är Helena Bergli, senior controller på Högkvarterets ledningsstab där hon arbetar med årsredovisningar och bokslut. Till henne ska frågor som inte går att lösa inom försvarsgrenarna föras upp. Hon ska även arbeta med organisationsövergripande arbetsmiljöfrågor i Försvarsmakten. Försvarsgrenarnas centrala skyddsombud företräder och lyfter arbetsmiljöfrågor inom respektive försvarsgren och stödjer de lokala skyddsombuden i deras arbete.

Helena Bergli

I egenskap av centralt skyddsombud kommer Helena Bergli att delta i fyra samverkansgrupper på högkvarteret: chefen Ledningsstaben, chefen Produktionsledningen, chefen Insatsledningen och chefen Ledningsstabens personalstab. Därutöver ska hon stödja skyddsombuden på försvarsgrensstaberna i deras arbete. För att utbyta erfarenheter inom skyddsarbetet ingår hon även i en samverkansgrupp för skyddsombud vid statliga myndigheter. Ett första möte väntar inom kort.

– Jag ska träffa huvudskyddsombud i andra större organisationer, som Polisen och Arbetsförmedlingen, och ta reda på hur de arbetar med arbetsmiljöfrågor hos sig. Jag tror att vi kan utbyta många goda tips och råd om hur skyddsarbetet inom staten kan bedrivas och förbättras, säger Helena Bergli.

DEN NYA SKYDDSORGANISATIONEN är en överenskommelse mellan de fyra fackliga organisationerna i Försvarsmakten: Seko, Saco, Försvarsförbundet och Officersförbundet. Arbetet har letts av Officersförbundets ombudsman Martin Sachs.

FAKTA

Så bedrivs systematiskt arbetsmiljöarbete

→ Undersök arbetsmiljön. Använd befintlig kunskap för att bestämma hur de fysiska, organisatoriska och sociala arbetsförhållandena ska undersökas. Exempel på undersökningsmetoder är medarbetarsamtal, enkäter, skyddsronder och bullermätningar.

→ Utred olyckor, ohälsa och tillbud. Utredningar görs för att oönskade händelser inte ska upprepas. Genom att rapportera tillbud kan tidigare okända risker uppdagas.

→ Bedöm riskerna. Med undersökningarna som underlag går det att bedöma var i verksamheten som risker finns. Därefter ska bedömningar göras av hur allvarlig varje risk är.

→ Åtgärda riskerna. Exempel på åtgärder kan vara förändringar i organisationen, utbildning och installation av skyddsanordningar.

→ Skriv en handlingsplan. Åtgärda risker direkt om möjligt och skriv ned vad som gjorts. Om det inte går, gör en handlingsplan som beskriver vilka risker som finns, hur de ska åtgärdas, vem som ska göra det och när det ska vara klart.

→ Kontrollera åtgärderna. Kontrollera de åtgärder som genomförts och säkerställ att de fått avsedd effekt. Om åtgärderna inte avhjälpt problemet, eller om de skapat nya risker, behöver en ny undersökning av arbetsmiljön genomförs. Om planerade åtgärder inte genomförts behöver man fundera över varför så inte skett och vilka risker det medför.

DET SYSTEMATISKA HJULET

Alla delarna hänger ihop och varje del behövs. De centrala aktiviteterna illustreras ofta som ett hjul, som symboliserar att arbetsmiljöarbetet är en kontinuerlig process med återkommande aktiviteter.

RISKBEDÖMNING, ÅTGÄRD OCH UPPFÖLJNING

Källa: Arbetsmiljöverket

OMFATTANDE BRISTER ENLIGT FÖRSVARSMAKTENS EGEN UPPFÖLJNING

Försvarsmakten genomför årligen en uppföljning av det systematiska arbetsmiljöarbetet. Den senast fastställda uppföljningen är från 2017 och besvarades av 734 chefer. Sammanställningen visar på brister inom flera områden.

Medverkan: Ett flertal organisationsenheter har inte genomfört arbetsplatsträffar (APT) som de själva önskar på grund av hög arbetsbelastning.

Arbetsmiljöpolicy, mål och rutiner: Försvarsmaktens arbetsmiljöpolicy är alltjämt tämligen okänd bland Försvarsmaktens chefer. Det är även högst varierande hur kända arbetsmiljömålen är. För de allra flesta framstår de dock som kända, implementerade samt att de tillämpas och följs upp.

Uppgiftsfördelning och kunskaper: Rutiner för fördelning och uppföljning av arbetsmiljöuppgifter finns alltid eller oftast. Dock uttrycks brist på tid, resurser och kompetens för att följa upp tilldelade arbetsmiljöuppgifter.

Riskbedömningar, åtgärder och uppföljning: Hög arbetsbelastning är mycket vanligt förekommande och ofta utan tydliga perioder av återhämtning. I många fall råder obalans mellan uppgifter och resurser.

Företagshälsovård: Om företagshälsovårdens bidrag till utbildningar och undersökningar råder väldigt delade uppfattningar.

Säkerhetskultur: Det förekommer att säkerhetsregler åsidosätts för att tidsschemat är pressat eller att resurser saknas, men det är inte alltid som det rapporteras eftersom ”kulturen” hos officerare är att lösa problemet.

RÖS • EMP
HPM • TEMPEST
FRANKONIA
EMP
TRONIC AB
Emp-tronic AB
Box 13060, 250 13 Helsingborg
042-23 50 60, info@emp-tronic.se
emp-tronic.se
• Nyckelfärdiga dämpade mäthallar.
• Rum för datasäkerhet med kontorsmiljö.
• Skärmningsmaterial för egenmontage: Dörrar, fönster, absorbenter, ferriter, filter, packningar, skärmväv.
• Förstärkare TWT och Solid state för radar, motmedel, kommunikation mm.
• Skärmade lådor/skåp för skydd.
• Avlyssningssäkra mötesrum.

FRA
Redo för nya utmaningar?
Vill du göra samhällsnytta och bidra till Sveriges oberoende i världen?
Vi erbjuder arbete i en kunskapsintensiv miljö där du får vara med och göra skillnad. Arbeta bland Sveriges skickligaste cyberexperter, utvecklare, analytiker och massa annat ovanligt – och helt vanligt.
På FRA arbetar vi med unika uppgifter – för Sveriges säkerhet och integritet.
Gå till fra.se/jobb
för våra lediga tjänster

NYHET!
Merlo P50.18 Plus
Vilken Merlo passar din verksamhet?
Vi ser stor potential för teleskoplastare på den svenska marknaden. Merlo teleskoplastare har utvecklats för att erbjuda en hög teknologisk nivå när det kommer till effektivitet, prestanda och användbarhet för att tillfredsställa de mest krävande operatörerna.
Utveckla din verksamhet med teleskoplastare från Merlo.
På Hüllert Maskin har vi något för alla. Vi hjälper dig hitta din!
Läs mer på hullert.se eller ring 0512-30 00 30.
Hüllert Maskin
MERLO

Jolex
– for all your EMC, Thermal & Sealing Solutions
Jolex AB, +46 8 570 22985
mail@jolex.se, www.jolex.se

Slutstycket

Ur Krigsarkivet,
Insänt & debatt,
Krönika, Noterat

Ur Krigsarkivet

Monumentet vid Älvsnabben

Stockholm, 1930

Invigning

Vid Älvsnabben i Stockholms södra skärgård uppfördes 1930 ett monument till minne av att det var här som Gustav II Adolf samlade ihop den flotta som 300 år tidigare, 1630, förde över hären till konflikten i Tyskland, som senare skulle bli känd som 30-åriga kriget. Vid invigningen av monumentet den 15 juni 1930 togs detta fotografi. De musicerande matroserna avtecknar sig effektfullt mot den dramatiska himlen där sex flygplan i formation bidrar till högtidligheterna.

Källa: Krigsarkivet, Chefen för kustflottan, stabsexpeditionen, K: vol. 10. Fotograf okänd

Foto: Jonas Malmström

Har Försvarsmakten råd att förlora fler uppdragsspecialister?

De senaste åren har flera uppdragsspecialister slutat på Helikopterflottiljen, till stor del för att det inte finns någon utvecklingsplan eller långsiktig stimulans för denna grupp av soldater, menar insändarskribenterna, som efterlyser löner i nivå med motsvarande tjänst hos civila arbetsgivare.

ALLA UPPDRAGSSPECIALISTER SOM ingår i Försvarsmaktens helikopterbesättningar har gått igenom en lång och svår rekryteringsprocess med tester både vad gäller spatial förmåga, logiskt tänkande, psykologiska intervjuer, medicinska tester och lämplighetstester. Vi är rekryterade för vår bakgrund och kompetens inom exempelvis avancerad sjukvård, markstrid, vapen och förarbevis.

Vi har alla passerat genom nålsögat. Vi beskrivs som högpresterande och ambitiösa, det är det som krävs för att arbeta med den tjänsten vi har. Vi ska sträva efter att vara felfria, även om det kravet inte nämns officiellt så är det detta vår tjänst innebär. Det finns inte utrymme att göra fel, då detta kan få katastrofala följder.

Vi har också i vissa situationer mycket ansvar vad gäller flygningen. Det kan vara allt från dirigering mot klippor, i mörker, flyga med hänglast till att flyga över brinnande skogar. Vi står även i beredskap att när som helst lyfta och stödja det civila samhället och Polisen.

Vi har haft kollegor, som för inte så länge sedan, avlidit i sin tjänst i helikopterhaverier. Vi har själva förberett oss mentalt på eftermälet av vår egen bortgång i händelse av haveri i form av hur vår egen begravning ska genomföras. Detta med anledning av den högre risk det är att vara helikopterbesättning. Varje dag när vi flyger så är det skarpt och vi riskerar våra liv.

NÄR VI BÖRJADE här på skvadronen sa nästan varenda kollega att de var så glada och lättade att vi äntligen hade börjat, för det var sådan oerhörd brist på kabinpersonal. De kunde inte flyga med så många helikoptrar som de behövde på grund av personalbristen, både vad gäller uppdragsspecialister och tekniker i flygtjänst. Ibland lyfter vi med för få i besättningen, som en följd av personalbrist.

Vi gör inte detta för pengarna, för då hade vi inte valt att arbeta

Vad tycker du? Skriv en insändare!
Vi förbehåller oss rätten att redigera och korta texterna. Det är möjligt att vara anonym, men redaktionen måste veta vem du är. Skicka din insändare till: officerstidningen@officersforbundet.se.

inom Förvarsmakten. Men att ha möjlighet att sätta undan pengar för att spara för ett framtida boende, rota sig och skaffa familj känns som något som man borde kunna göra.

De senaste åren har det slutat flera uppdragsspecialister som bland annat har börjat jobba civilt eller bestämt sig för att plugga. Till stor del för att det inte finns någon framtid inom detta skrå. Det finns i dagsläget heller ingen utvecklingsplan eller långsiktig stimulans för oss, då det enbart finns ett fåtal OR 6-rader som redan är upptagna av nyutexaminerade specialistofficierare. För att motivera sig själv att satsa på något så måste det finnas en strävan att nå framåt, ett mål att nå. Det gör det inte för oss. Det finns många frågor. Vad ska vi göra när kontraktet är slut? Kommer det rekryteras nya uppdragsspecialister som fyller våra platser? Vart finns den långsiktiga planen?

Vi förväntas vara helt färdiga i vår tjänst våren/sommaren 2021, då har vi varit anställda i två år och kommer då ha en lön på cirka 23 000 kronor. Om vi jämför med en civil arbetsgivare med motsvarande tjänst, kan vi kika på ytbärgare hos Sjöfartsverket. En ytbärgare hos Sjöfartsverket har en ingångslön på minst 28 000 kronor i månaden och genomför sex månader utbildning och går därefter in i skarp tjänst.

DET ÄR FLERA av oss som redan börjat på Sjöfartsverket och det är andra uppdragsspecialister som tänker i de banorna. Det är väldigt meriterande att ha jobbat med det vi gjort och sedan söka dit. Men varför ska vi behöva tänka i de banorna? Borde inte Försvarmakten vara mer intresserad av att behålla oss?

Hos Sjöfartsverket är det både bättre arbetstider, bättre lön och inte en tidsbegränsad anställning, vilket ger framtidsutsikter. Har Försvarsmakten råd att ge oss så dåligt betalt att de riskerar att bli av med ännu fler uppdragsspecialister?

Vi förstår inte heller hur det kan vara så att vår lön är likställd med en soldat som precis avslutat sin militära grundutbildning. Där tar man ingen hänsyn till kravet på varken tidigare erfarenheter, rekryteringsprocessen eller kostnaden för flygutbildningen. Efter rekrytering genomför vi flera vidareutbildningar, bland annat i Danmark och i USA. Summan av alla dessa delar stiger väldigt snabbt.

» Vi förstår inte heller hur det kan vara så att vår lön är likställd med en soldat som precis avslutat sin militära grundutbildning. «

Att då ge så dåligt betalt, att man riskerar att folk säger upp sig bara efter ett till två år kan inte vara ekonomiskt försvarbart. Att inte reglera lönen efter uppgift och tjänst, utan bara anställningsform, är orimligt. Att dessutom ha så höga krav på kompetens, utbildningsnivå och ansvar utan rättvis kompensation måste vara ohållbart.

Vi förväntas leverera 100 procent varje gång vi flyger och uppmuntras även att anmäla om vi har något som förhindrar detta, fysiska eller psykiska begränsningar så det är direkt kopplat till flygsäkerheten. Hur kan vi bidra till detta om lönesituationen gör att vi tvingas vara oroliga för vår ekonomi och framtid. Det kan i värsta fall leda till att man går till jobbet och flyger vid tillfällen man inte borde, för att få sin lön. ●

[redacted]

Uppdragsspecialister Helikopter 16

Helikopterflottiljens replik:

Helikopterflottiljens uppdragsspecialister, US Dörrskytt Stridssjukvårdare, är i dag av både kategorin specialistofficerare (OR 6/7) och GSS-K (OR1-5) med en fördelning av cirka en tredjedel SO och cirka två tredjedelar GSS-K. Helikopterflottiljen har i organisationsutvecklingsarbetet lämnat förslag på förskjutning mot en ökande andel US SO för att skapa möjlighet till en större långsiktighet i yrket. Detta beslut är taget på central nivå, det ligger med i ÖB avvägning 2019 för införande i 1022. Cirka en fjärdedel av befattningarna kommer fortsatt vara US GSS-K då vi ser det som en viktig rekryteringsgrund.

På förbandsnivå har vi inte möjlighet att sätta andra löner än de ramar Försvarsmaktens centrala styrningar ger för yrkeskategorin. Uppdragsspecialist är fortfarande en relativt ”ung” befattningskategori i Helikopterflottiljen och förbandet har begärt en marknadsanpassning av US GSS-K löner, och denna har skett. Anpassningen innebär en lönestege från GSS instegslön vid anställning till att efter genomförd besättningsutbildning och gruppchefskurs, generellt efter två till tre år, vara uppe i en nivå som ligger strax under instegslön för en OR 6. Efter ytterligare erfarenhetsuppbyggnad, generellt inom fyra till fem år, är man redo att kunna verka som besättningsinstruktör och vapeninstruktör, vilket ger ytterligare löneutveckling. Försvarsmakten tillämpar inte längre lönetillägg för någon yrkeskategori, exempelvis i form av flygrisktillägg.

När det gäller fortsatt utveckling i Försvarsmakten för våra US GSS-K uppmuntrar vi intresserade och lämpliga att söka SOU mot företrädesvis US SO men vi ser även möjlighet att gå mot pilot, tekniker eller någon av våra andra yrkeskategorier. Vi tillåter oss här att ha ett visst överintag mot de instegsbefattningar vi har. Det är viktigt att vi coachar våra medarbetare i att hitta möjliga karriärvägar, det skapar flödet som ger utvecklingsmöjlighet inom Försvarsmakten. En naturlig utveckling för en US SO efter ett antal år i flygtjänst kan vara att som OR 7 exempelvis bli taktikbefäl och vara en del i verksamhets- och uppdragsplaneringen i skvadronsstaben. Även i flottiljstaben finns OR 7 befattningar inom planering och verksamhetsledning där besättningsbakgrund är en värdefull kompetens. Tjänstgöring i flottiljstaben under något år är meriterande för sökande mot HSOU.

Som OR 8 finns sedan befattningar i skvadronsledning, flottiljstaben, Flygstaben eller HKV.

[redacted]

Sara Palmqvist, personalchef på Helikopterflottiljen

Vårt försvarspolitiska beroende av USA

REDAN UNDER GEORGE W. Bush och Barack Obama var beskedet att Europa – med särskild adress till medlemmar i Nato – behöver investera mer i sin säkerhet. Staterna måste öka sina egna försvarsansträngningar och leva upp till Washingtonfördragets artikel 3 om medlemsstaternas ansvar för sitt eget försvar och dess finansiering. Budskapen var tydliga, men med Donald Trump blev det brutalt. Han avvek också gentemot sina företrädare genom att tydligt koppla hela värdet av alliansen till europeisk vilja att öppna plånboken.

De europeiska Natomedlemmarnas stridskrafter är beroende av amerikanska resurser för att kunna agera i en högnivåkonflikt. Som icke-medlem bör den egna totalförsvarsförmågan vara högre än hos de som omfattas av säkerhetsgarantierna. Vi har ett nära samarbete med USA, som fortsatt har utvecklats även under Trump, bland annat genom återkommande övningar. Vi har dessutom ett kommande försvarsinriktningsbeslut som till del är utformat med utgångspunkt i svenskt värdlandsstöd. Men om det hade blivit en andra mandatperiod med Trump i Vita huset vet ingen hur det hade gått med Nato, eller om relationerna mellan de svenska och amerikanska försvarsmakterna hade överlevt.

I OCH MED presidentvalet har vi haft en nära-dödenupplevelse. En lycklig utgång av den får inte leda till en svensk återgång till försvarspolitisk slapphet. Att hoppas på det bästa var en dålig strategi under Trump, och är det fortsatt med Biden. Det kommer låta helt annorlunda från Vita huset framöver och relationer med allierade repareras, men det är inte en annan värld vi kommer uppleva. Kraven på Europa består, precis som covidkonsekvenser, Xi och Putins agerande. Biden kommer vara vänlig, men lika uppfordrande i sak och upptagen av Kina.

I den totalförsvarsproposition som riksdagen nu behandlar beskrivs den kontrollstation som utgör del två av försvarsbeslutet i december. Efter valet, år 2023, ska den utgöra ett slags mellansteg inför försvarsbeslutet år 2025. I kontrollstationen ska förverkligandet utvärderas för att säkerställa att den ekonomiska förstärkningen och kostnadsutvecklingen är i fas. I budgetpropositionen för 2024 kommer regeringen återkomma till riksdagen för att säkerställa att implementeringen av försvarsbeslutet fortgår som planerat, samt ge förslag om hur planeringsramen för perioden 2026 till 2030 ska hanteras. Om den ekonomiska ramen höjs ska Försvarsberedningens rapport Värnkraft i sin helhet genomföras, anser en bred politisk majoritet.

» I och med presidentvalet har vi haft en nära-dödenupplevelse. «

KONTROLLSTATIONEN BESKRIVS FRÄMST med betoning på utvärdering och implementering. Min bedömning är dock att kontrollstationen kommer utvecklas till ett nytt lackmustest. Består den politiska viljan att fortsatt öka försvarsansträngningarna? Eller kommer statsfinanser ansträngda av pandemihantering och lättnad i efterdyningarna av det amerikanska presidentvalet leda till återfall i svenskt missbruk av hopp som strategi? Uttalad beslutsamhet över i stort sett hela det politiska fältet talar emot det. Men viljan kommer prövas över bland annat ett val, ansträngda statsfinanser och en rad pandemiutvärderingar som kräver resurser till krisberedskapssystemet.

Trycket på politiken måste hållas uppe, inte minst för att ge stöd till de som driver frågorna inom partierna. Försvarsmakten måste å sin sida rigga en organisation för hur myndigheten ska arbeta inför och under Försvarsberedningens uppdrag med kontrollstationen. Ordinarie allmänna val hålls söndagen den 11 september 2022 och därefter ska beredningens arbete dra igång. Vi är snart där. ●

Foto: Stefan Tell

Annika Nordgren Christensen har en bakgrund i svensk försvarspolitik. De senaste tio åren har hon varit fristående försvarspolitisk expert i eget företag.

TV- OCH LÄS-TIPS:

”Vi behöver en litteraturkanon för officerskåren”

SVENSKA OFFICERARE behöver läsa fler böcker för att förbereda sig för krig. Plutonchefen Andreas Braw vill att Försvarsmakten tar initiativ till en officiell litteraturkanon, berättar han i ett inslag i Kulturnyheterna i SVT.

– Jag tror det saknas förväntningar från organisationen att vi ska fortsätta bilda oss, säger han.

Braw hoppas att Försvarsmakten ska ta efter sina amerikanska kollegor, där ledningarna för de olika stridskrafterna har satt ihop en litteraturkanon och läslistor för den militära personalen. Läsandet är, enligt marinkårens ledning, ett viktigt sätt att förbereda soldater och officerare för väpnad strid.

– Där ingår allt från renodlad marinkårslitteratur till science fiction-romaner, böcker om

ekonomiska system och vanliga krigsromaner. När en ny försvarsgrenschef tillträder sätter de ihop en lista och förväntar sig att deras underställda läser. De vill skapa diskussioner och en lärande organisation, säger han till SVT.

Andreas Braw utvecklar också vidare sitt förslag i en artikel hos Kungl Krigsvetenskapsakademiens webbplats med rubriken ”Att läsa förbereder oss för kriget”.

Bildkälla: YouTube/Uppdrag: Mat

24 timmar på en ubåt

Nyligen besökte Mauri ”Mustiga Mauri” Hermundsson, som ligger bakom den populära Youtube-kanalen ”Uppdrag: Mat”, Första ubåtsflottiljen. Han tillbringade ett dygn ombord på ubåten HMS Södermanland för att testa maten ombord.

”Lever 24 timmar i en svensk ubåt” heter avsnittet och under besöket hann Mauri, utöver att få en inblick i tillvaron för ubåtsbesättningen ombord, äta wallenbergare till lunch, laxpasta till middag och losskastningsburgare till nattskaffning. ”Maten är en stor del av det sociala ombord”, förklarar fartygschefen Erik. Hittills har klippet fått över 985 000 visningar.

INSTAGRAM:

Så minns den beridna högvakten Järvsöfaks

Travhästen Järvsöfaks är död. Kallblodsstjärnan Järvsöfaks var en av Sveriges största travprofiler. Populariteten gjorde att Järvsöfaks deltog i många offentliga sammanhang, bland annat deltog han i den beridna högvakten. ”I dag går våra tankar till Järvsöfaks – den fantastiska kallblodstravaren med stjärnstatus – som fått somna in”, skriver den beridna högvakten på sitt Instagram-konto tillsammans med en bild från vaktparaden.

Hundtricket i Sollefteå

I samband med besök i Sollefteå med anledning av nyetableringen av regementet I 21 besökte försvarsminister Peter Hultqvist även Försvarsmaktens hundtjänstenhet. Där fick han bland annat träffa valpen Podjo. Som Sollefteå kommun skrev på sitt Instagram-konto: ”Ett besök som försvarsministern av allt att döma uppskattade mycket.” På bilden ses även fodervärdsansvarig Mikael Pounu.

LYSSNINGSTIPS:

Tankesmedjan Frivärld har blivit med podd.

Podcasten ”Säkerhetsrådet” leds av Katarina Tracz, chef för Frivärld och Patrik Oksanen, senior fellow vid Frivärld. I poddden samtalar de, tillsammans med experter, opinionsbildare, företagare och beslutsfattare, om olika utrikes- och säkerhetspolitiska frågor. Avsnitten som släppts hittills har bland annat handlat om kinesisk informationspåverkan och valet i USA och dess betydelse för omvärlden.

»Regementsbyggnader i all ära men de är i sig ingen folkförankring av försvaret. Allmänheten måste känna tilltro till att verksamheten innanför grindarna är på internationell toppnivå och att den erbjuder intressanta karriärer.«

Det skriver PM Nilsson, politisk redaktör på Dagens industri, i en ledare med rubriken ”Sverige behöver mer än uppståndna regementen”.

Foto: TT

OFFICERSFÖRBUNDET

Förbundsnytt

Senaste nytt från Officersförbundet

Medlemsstatistik 7/10 2020

OF	6509 (-8)
SO	2689 (+13)
GSS	4086 (+44)
Övr	397 (+31)
Studenter	686 (+252)
Summa:	**14 367**

Foto: Tim Björklund/OF Arna

Förbundsmötet genomfördes digitalt men vissa föreningar valde att genomföra det tillsammans, som här på en konferensgård i Enköping

Foto: Jesper Tengroth/Officersförbundet

Förbundsmötet besöktes bland annat av försvarsminister Peter Hultqvist som här tackas efter sitt anförande av förbundsordföranden Lars Fresker.

Förbundsmötet

Uppvisning i digital demokrati

Den 10–12 november var det dags för Officersförbundets förbundsmöte. Att årets förbundsmöte genomfördes digitalt hindrade inte på något sätt debattlusten.

UNDER TRE dagar utövades föreningsdemokrati i sin finaste form via nätet. Likt en programledare i Melodifestivalen fick ordföranden för förbundsmötet Bjarne Hald utbrista:

– Sverige! Vi har ett resultat, strax innan resultatet av en av de många omröstningarna visades på ombudens skärmar.

Officersförbundets högsta beslutande organ är förbundsmötet och genomförs vart tredje år. Pandemin förhindrade att de över hundra ombuden kunde samlas rent fysiskt i Stockholm. I stället kopplade de upp sig via nätet för debatter och omröstningar. På vissa håll samlades flera föreningar, som i Enköping till exempel, där man valde att hyra in sig på en konferensgård.

»Jag upplever att röstning, talarlistor och övergripande struktur har gynnats av det digitala formatet.«

Marie Eriksson

– Mötet har fungerat över förväntan. Jag upplever att röstning, talarlistor och övergripande struktur har gynnats av det digitala formatet, säger Alexander Elmgren från Ärna OF.

MARIE ERIKSSON ÄR administrativt ansvarig på förbundets kansli och den som har ansvarat för tekniken under förbundsmötet.

– Vi testade tekniken när förbundsstyrelsen hade möten och vi genomförde utbildningar med ombuden och funktionärerna innan förbundsmötet. Det gjorde att jag kände mig trygg, men det är klart, viss anspänning var det ju under den första timmen innan jag såg att allt fungerade, säger hon.

HUR GICK DÅ SJÄLVA mötet? Ja, eventuella farhågor att den digitala tekniken skulle hämma debatten kom helt på skam. Ombuden gjorde sina inlägg kring de lagda motionerna innan de digitala omröstningarna genomfördes.

Stämman var enig vad gäller motionen om att förbundet ska arbeta för ökad ersättning vid Försvarsmaktsdygn. Svårare var det att komma fram till vilka som ska få sitta i förbundets presidium.

Av de nuvarande stadgarna framgår att förbundets ordförande, 1:e vice ordförande och 2:e vice ordförande ska ha representation från de tre försvarsgrenarna. Men Försvarsmakten består numera av tre försvarsgrenar, två stridskrafter samt flera oberoende verksamheter organiserade direkt under produktionsledningen. Därmed, hävdade OF Enköping i en motion, att minst 30 procent av förbundets medlemmar utestängs från att kunna väljas till någon av de högsta förtroendeposterna i Officersförbundet.

När debatten var avslutad röstade en majoritet av ombuden, 55 stycken, för att bifalla motionen

Glöm inte att följa oss i sociala medier för aktuell uppdatering kring vad som händer i förbundet.

Förbundets kurser
Som förtroendevald i Officersförbundet finns en rad möjligheter att fördjupa dina kunskaper. Besök **officersforbundet.se/kurser** och anmäl dig!

medan 43 röstade mot. Men då det handlade om en stadgeändring krävdes 2/3-dels majoritet och det uppnådde man inte, och presidiet kommer även fortsättningsvis bestå av representanter från de tre försvarsgrenarna.

LARS FRESKER OMVALDES till förbundsordförande och han var nöjd med förbundsmötet:

– Först vill jag, å hela styrelsens vägnar, tacka för förtroendet. Sen kan jag konstatera att det här har varit bra dagar som ger energi inför det som komma skall. Vi är inne i en utmanande avtalsrörelse. Dessutom börjar arbetet snart med att göra verklighet av det nya försvarsbeslutet, där våra medlemmars insatser är direkt avgörande för om beslutet ska lyckas eller inte. Vår tid är verkligen nu. ●

Den nya styrelsen:

Förbundsordförande
Lars Fresker, OF Bothnia
1:e vice ordförande
Mikael Vinde, OF MarinB/SSS
2:e vice ordförande Hans Bergwall , OF F 17
Ledamot Ulf Hassgård, OF HKV
Ledamot Klas Hellström, OF AMF
Ledamot Håkan Jansson , OF Bothnia
Ledamot Magnus Johansson , OF Enköping
Ledamot David Lindblom , OF Skaraborgarna
Ledamot Hans Lundgren, OF HKP
Ledamot Kristina Lundström , OF TrängR
Ledamot Marie Meigård , HSOF
Ledamot Stefan Morin, LOF
Ledamot Jan Möller, OF F 7
Ledamot Jacob Romlin Ärna , OF
Ledamot Mats Thuresson , Kfl OF
Suppleant Martin Abramsson, OF FS (OF F 17 2021)
Suppleant Tobias Danielsson , OF MarinB/SSS
Suppleant Karl-Johan Larsson , OF Enköping
Suppleant Joakim Pukk , Kfl OF
Suppleant Malin Scharffenberg Kahlke , OF Bothnia
Suppleant Nina Simon , OF MarinB/SSS

Avtalsrörelsen

Märket satt men förhandlingarna fortsätter

För en tid sedan kom nyheten att avtalsförhandlingarna inom industrin är klara. Det så kallade "märket" – normen för hela arbetsmarknaden – är därmed satt. Avtalet innebär löneökningar på 5,4 % under 29 månader.

INOM DEN statliga sektorn fortsätter förhandlingarna, både mellan Arbetsgivarverket och OFR-O och mellan Försvarsmakten och Officersförbundet.

Susanne Nyberg är förhandlingschef på Officersförbundet:

– Det är bra att förhandlingarna kunde slutföras mellan Industrins parter eftersom det kommer påverka oss andra som går in på slutmånad av förhandlingarna exempelvis inom statliga sektorn. Exakt hur märket ska tolkas återstår att analysera inom närmsta tiden.

Hur går förhandlingarna inom Officersförbundets avtalsområde?

– Där ser det värre ut eftersom Försvarsmakten har aviserat att de inte har ekonomi för att satsa på personalen, utöver "märket", vilket Officersförbundet hävdar är nödvändigt för att kunna fullfölja uppdraget från politiken om det framtida försvaret. Nuvarande militära personal måste motiveras att kvarstanna och i nuläget ser vi att 6 av 10 funderar på att sluta och av dem hävdar 72% lönen som främsta anledning.

Vilka är de stora stötestenarna?

– Att uppvärdera det militära yrket och betala rätt lön för arbetet som utförs. Det är både genom rätt lön vid anställning samt att börja betala för den kompetens individerna skaffar sig efter 5, 10, 15 eller 20 år i yrket som Försvarsmakten borde skärpa sig. Det militära yrket värderas i dag som näst lägst när det handlar om ingångslön till yrket. Ett exempel taget från pågående verklighet är ett förband som inte betalar en plutonchef mer än 30 000 kronor, trots personalansvar för 45 värnpliktiga och 10 GSS. Utan att blinka ger man däremot en HR-generalist 2 000 kronor mer i lön, utan att hen varken fått svårare arbetsuppgifter eller mer ansvar. Vi har hört uttryck från arbetsgivaren som antyder att vara officer kan likställas med att vara trainee på ett företag. Det säger man alltså om medarbetare med 3-årig högskola, som jobbar och sliter med farliga, svåra och mycket ansvarsfulla arbetsuppgifter, arbetsuppgifter som utgör skillnad mellan liv och död i slutändan.

Foto: TT

Susanne Nyberg

När tror du att ni blir klara?

– Förhandlingarna med Arbetsgivarverket bör vara klara före jul och med Försvarsmakten efter årsskiftet. Det är två gissningar förstås och förutsätter att vi når en bra lösning mellan parterna vid förhandlingsbordet.

Officersförbundet har ju sedan tidigare även sagt upp chefsavtalet – hur går arbetet med ett nytt avtal?

– Det går bra, vi är väldigt överens om hur vi kan definiera en ny chefskrets men inget är klart förrän allt är klart – en klyscha men ack så sann, avslutar Susanne Nyberg. ●

Porträttet

Utan alla de som engagerar sig och arbetar så hårt för våra medlemmar är Officersförbundet ingenting. Med "Porträttet" vill vi låta er lära känna dessa människor, vilka de är, och vad som får dem att engagera sig.

Sedan årsskiftet arbetar transportpiloten Alexander Skånberg på statsflyget på Arlanda. Deras uppdrag är att transportera regeringen och kungahuset .

»Engagera sig fackligt är bästa sättet att förbättra sin arbetssituation«

När han var på specialflygenheten i Linköping skrev han ett mejl till styrelsen i OF F 7 och undrade om det var möjligt att insatsarbetstiden inte följde avtalet. Nu är piloten Alexander Skånberg själv med i styrelsen och uppmanar fler att engagera sig fackligt.

Text: Gerd Eriksson Foto: Johan Alp

-Jag kunde inte så mycket om det fackliga arbetet tidigare, men sedan jag gick med i styrelsen har jag fått utbildningar, nya perspektiv och en annan insyn i Försvarsmaktens arbete, säger Alexander Skånberg.

Han är transportpilot på Skaraborgs flygflottilj, F 7. En flottilj som finns i både Såtenäs, Linköping och på Arlanda. Tidigare sysslade han med radar- och signalspaning och pendlade i fyra år mellan Stockholm och flottiljen i Linköping. Alltid med tåget och vid tåget väntade cykeln.

Sen årsskiftet är han på statsflyget på Arlanda. Där jobbar runt 35 personer varav tio är piloter. Deras uppdrag är att transportera regeringen och kungahuset när de ska till olika platser i världen. Flottan består av två transportplan, "24:an" som främst används för flygningar inom Europa och "25:an" som i huvudsak är för längre flygningar.

– Vi är ett bra gäng och jag trivs väldigt bra. Man vet aldrig hur nästa arbetsvecka ser ut eller var man kommer att vara. Först på fredagar får vi besked om nästkommande veckas arbetstid. Det går bra för mig som är ung, men för äldre kollegor som har familj och barn kan det vara tuffare.

PÅ LÅNGFLYGNINGAR ÖVER 14 timmar är de alltid tre piloter ombord som löser av varandra. När de transporterat kunden till rätt plats brukar Alexander Skånberg passa på att träna på hotellet eller ge sig ut och springa. Många resor går till Bryssel där mötena kan dra ut på tiden. Och är de i någon världsdel där det politiska läget förändras snabbt kan det bli frågan om att både stanna längre eller att flyga

hem tidigare.

Alexander Skånberg lägger i snitt ett par timmar i veckan på det fackliga arbetet. Det handlar om att granska arbetstidslistor, medverka på möten med enhetens samverkansgrupp och att svara på olika frågor om avtal från kollegorna. Och eftersom den fackliga styrelsen i OF F 7 är spridd på tre ställen i landet var de redan innan coronan vana vid att ha månatliga möten via länk.

– Det är såklart en nackdel att inte kunna ses i verkligheten. Det är svårt att få samma personliga utbyte och kontakt. Fördelen är att det är enkelt, smidigt och sparar tid, säger han.

En kollega som sysslar med logistik och teknik på statsflyget sitter också i OF F 7:s styrelse och de hjälps åt med de fackliga uppgifterna. Vilket Alexander Skånberg tycker gör det både roligare och enklare.

– Vi jobbar inte med några speciella frågor just nu utan det är granskning av listor och vissa möten. Tidigare under året har vi tagit fram förslag på ändringar till framtida avtal. Och snart är förhoppningsvis den årliga löneöversynen igång.

EN DEL AV det fackliga arbetet sköter han från sitt kontor. Där har han ett höj- och sänkbart skrivbord. Som alltid står på högsta läge eftersom han gillar att stå. Och på väggen hänger en tavla på ”24:an”, som han tycker är vacker. Där finns också olika ritningar på det tekniska i cockpit för att friska upp minnet vid behov.

Alexander Skånberg har velat bli stridspilot sedan han var liten, de militära flygplanen lockade eftersom de var mer avancerade och spännande än de civila. Han gjorde lumpen som röjdykare och säger att han gillar utmaningar och fysisk verksamhet.

– Jag har alltid haft ambitioner och vetat vad jag vill och jobbat hårt för det. Både i skolan och på jobbet. Jag är bra på att anstränga mig och prestera.

Direkt efter lumpen blev det läkarlinjen, men han fortsatte att söka till flygvapnet. Efter en termin kom han in på utbildningen till transportpilot. Det blev militärhögskolan Karlberg och sedan flygskolan i Linköping. Hela tiden med ett öga öppet för statsflyget.

– Nu ska jag först växa in i min roll här. Nästa steg är att bli befälhavare sedan får vi se hur det blir i framtiden. Jag har inte bestämt vilken bana jag vill gå än men är öppen för det mesta.

Som pilot på statsflyget förväntas han ha ett vårdat yttre i tjänst. Det gäller att vara nyrakad och välkammad. När han flyger kunder har han alltid på sig den blå m/87:an.

Hur har det varit för er i coronatider?

– Vi har haft mindre att göra än annars. Då har vi fokuserat på utbildningar och tagit hand om annat som behövts. Och så har vi kört folk inom ”firman” som bor i Luleå och Ronneby och vanligtvis flyger med SAS. Vi har sett till att de har kunnat komma till och från jobbet.

» Nästa steg är att bli befälhavare sedan får vi se hur det blir i framtiden. Jag har inte bestämt vilken bana jag vill gå än men är öppen för det mesta.«

OAVSETT OM DET är ÖB, Stefan Löfven eller drottning Silvia som är i planet så är det samma toalett för alla längst bak i planet. När Alexanders Skånberg går genom kabinen till toaletten hälsar han bara om kunderna gör det först, annars går han diskret förbi. Men kabinvärdinnan har lärt honom en sak som är noga med toalettbesöket.

– Att toalettpapperet ska vara vikt som en flik så att det är fint när nästa gäst kommer.

Två år efter att Alexander Skånberg skrev sitt brev till OF F 7 kom de fackliga organisationerna och Försvarsmakten överens om ett nytt kollektivavtal som bättre reglerade extra insatser och övertid. Han säger att det nya avtalet gjorde att det blev mer uppstyrt mellan Försvarsmakten och arbetstagarna, både inom flyget och för de andra förbanden i Försvarsmakten.

– Att engagera sig fackligt är bästa sättet att förbättra en arbetssituation oavsett om det gäller frågor som är kopplade till avtal eller handlar om trivsel på arbetsplatsen, säger Alexander Skånberg. ●

Alexander Skånberg

Ålder: 32 år i december.
Fackligt uppdrag: Ledamot i OF F 7:s styrelse, enhetsrepresentant och med i strategiska utskottet.
Bakgrund: Läste läkarlinjen en termin.
Familj: Sambon Linda, tre syskon och mamma och pappa på västkusten.
Bor: Stockholm.
På fritiden: Flyg-femkamp, träning, matlagning och att träffa vänner.

"Jag kunde inte så mycket om det fackliga arbetet tidigare, men sedan jag gick med i styrelsen har jag fått utbildningar och en annan insyn i Försvarsmaktens arbete", säger Alexander Skånberg.

OFFICERSFÖRBUNDET

Fråga förbundet

Här publicerar vi frågor som ni medlemmar har ställt till våra ombudsmän, där vi tror att svaren kan ha intresse för fler än frågeställaren.

Har du en fråga?
Maila våra experter:
kansliet@officersforbundet.se

Foto: TT

Förändringarna i arbetsrätten?

Hur kommer jag som medlem påverkas om de nya förslagen kring arbetsrätten blir verklighet?

Gällande de eventuella förändringar av arbetsrätten på svenska arbetsmarknad (den så kallade LAS-utredningen) som har debatterats mycket den senaste tiden så är Officersförbundets uppfattning att nuvarande lagstiftning och kollektivavtal på det statliga området omhändertar både skyddet för arbetstagarna samt ger arbetsgivaren möjligheter att leda och fördela arbetet på ett bra och verksamhetsanpassat sätt.

OM det i det framtida arbetet blir aktuellt att på nytt ”modernisera” arbetsrätten som politiken uttryckt önskemål om, exempelvis genom att tillsätta en ny utredning (den så kallade Toijer -utredningen är avförd), så är det av största vikt att detta arbete sker mellan parterna och inte med inblandning av politiken. I dessa eventuella diskussioner anser Officersförbundet att det måste finnas utrymme att ta hänsyn till de speciella förutsättningar som råder för de anställda inom staten. Exempelvis att du anställs utifrån förtjänst och skicklighet, har ett starkt skydd för att ingen i sin tjänsteutövning ska utsättas för otillbörliga interna eller externa påtryckningar, samt i förekommande fall våga larma om missförhållanden och korruption.

Susanne Nyberg, förhandlingschef

Lagt kort ligger

Snart är det jul och då väntar, förhoppningsvis, ledighet för många. Får eller kan arbetsgivaren ensidigt ändra beviljad och beslutad semester, eller beordra arbetstagaren att inställa sig för arbete på tid då arbetstagaren har semester?

– Nej, beslut om semester är en bindande rättshandling. Ett ensidigt arbetsgivarbeslut att ändra semester, eller beordra in arbetstagare i arbete under semester, bryter mot semesterlagen och är skadeståndssanktionerat.

Kan eller får beviljad och beslutad semester ändras?

– Ja, om arbetsgivaren och arbetstagaren är överens.

Om det ändå sker, kan en enskild vägra?

– Nej, det kan ses som arbetsvägran.

Kan eller får arbetstagaren ensidigt avstå från att ta semester som är beslutad?

– Nej, i grunden inte men vissa avsteg kan göras vid sjukdom eller uppsägning.

Patrik Larsson, ombudsman

Kansliet:

Förbundsdirektör
Peter Löfvendahl
Arbete: 08-440 83 56
Mobil: 070-580 51 07
peter.lofvendahl@officersforbundet.se

Administrativt ansvarig:
Marie Eriksson

Ombudsmän:
Patrik Larsson, Conny Jansson, Mikael Boox, Mikael Kenttälä, Andreas Ek, Elina Meyer, Martin Sachs

Medlemsservice:
Maria Jensfelt
Carina Viklund

Förhandlingschef:
Susanne Nyberg

Biträdande förhandlingschef:
Olle Löfmark

Kommunikationschef:
Jesper Tengroth

Kommunikatör:
Jennie Timgren
Cecilia Gustafsson

Officersförbundets förtroendevalda revisorer:
Hampe Klein, Per-Martin Sternevi

Adress:
Officersförbundet
Box 5338 102 47 Stockholm

Telefon: 08-440 83 30

Web: www.officersforbundet.se

E-post:
kansliet@officersforbundet.se

Sveriges sak är vår.

Vårt samhälle digitaliseras i allt snabbare takt och behovet av utökat skydd och större beredskap för samhällskritiska organisationer blir allt viktigare.

Statliga myndigheter, organisationer och kommunala verksamheter med säkerhetsskyddad verksamhet skyddar sig bäst med svensk myndighetsgodkänd IT teknik.

TUTUS är marknadsledande inom svensk myndighetsgodkänd IT-infrastruktur och krypto-teknik för skydd av Sveriges säkerhet. Vi utvecklar produkter och tjänster som brandväggar, VPN-krypton, säkra telefoner och krypteringsprogram med väldigt höga krav på säkerhet.

Hur kan vi hjälpa dig?

För mer information om oss kontakta Mikael Andersson på mikael@tutus.se eller läs mer om oss på **www.tutus.se**

TUTUS

B Posttidning
Avs: Officersförbundet
Box 5338, 102 47 Stockholm
121011900

SAAB BARRACUDA

Change the settings

Forge your pre-conditions to win

In today's high-tech scenarios, sensors and sensor platforms are becoming increasingly sophisticated, making it ever more challenging to avoid detection and identification. Through signature management units can remain undetected for longer, enabling them to prevent or choose engagement with the enemy. Signature Management significantly improve the pre-conditions to win and the overall operational capability.

saab.com

SAAB